

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик куни — 1991 йил 1 сентябрдан чиқа бошлаган

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар қўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро хайрия жамғармаси

Чинозлик 104 ёшли Турғун Раҳмонов пиру бадавлат отахонларимиздан. Унинг 4 фарзанди, 31 невараси, 84 чевараси, 14 авараси бор.

Даврон АҲМАД туширган суврат

Ота-она, қариндош-уруғларни иззат-икром қилиш фақат ёшлик айёмимизда ёки бой-бадавлатлик пайтимиздагина эмас, балки умр бўйи кучимиз тугагунчадир. Катталарнинг ўзаро алоқалари ва муносабатлари бошқаларга кучли таъсир қилади ва ёшлар бу муносабатлардан ибрат олишади.

Биз ота-онамизнинг ёнида бирга яшаётганимизда уларни доимо хушнуд этишимиз, уларга кўрсатиладиган иззат-икром қоидаларига нуқсон етказмаслигимиз, доимо ҳол-аҳволларини сўраб туриши-

миз керак. Уйланганимиздан ва бошқа ерга ҳовли-жой қилиб чиқиб кетганимиздан кейин эса тез-тез ёнларига бориб туришимиз, кўлларида ўпиб, дуоларини олишимиз, келолмаган тақдирда эса хат орқали ҳол-аҳволларидан хабардор бўлиб туришимиз шарт. Агар бизнинг илмимиз ва касбимиз ота-онаникидан юқори бўлса, биз бунга асло мағрурланмаслигимиз инсоний фазилатлардан ҳисобланади. Ота-она олдида амал ва касб билан мактабидан кери-лишдан кўра, жохил ва илмсиз бўлган афзалроқдир.

Ота-она тириклигида уларни хушнуд этиш, вафотларидан кейин эса тирикликларига айтган насиҳатлари ва маслаҳатларига амал қилиш, уларнинг яхши ҳислатлари билан ёдлаб туриш содиқ ва вафодор фарзандларнинг бурчидир. Шуниси ҳам махфий қолмасинки, ота-онадан ташқари валийнеъматлик қилган ва яхшилик кўлини чўзиб турган инсонларнинг иззат-икромини ҳам баҳо келтиришда нуқсонларга йўл қўймаслик керак!

Мустафо ҲОМИЙПОШШО

УШБҲ

3-БЕТ:

Умир бахшининг Чориси

«...Бизлар асли Бойсарининг уруғидан, Алпомишнинг авлодиданмиз! Бу гапларга ишонасиз».

Тақлид бекати

«...Қуш уясида кўрганини қилади, — дейди халқимиз. Биз қушчаларимизга садоқат билан хиёнат рангларини ажрата билишни ўргатайлик».

5-БЕТ:

Ўзимдан айб ўтдимми?

«...Маош олган кунлари уйга фақат шиша келадиган бўлди. Эътироз билдирсам «шундай қилсам ишим юришади», дер эдилар».

Овсин ҳам пахта отади

«...Учта овсин бир жойдалигимиз сабабли юмушларни бирпасда қилиб қўярдик, Бўш вақтимиз кўп бўлар эди».

6-БЕТ

4-БЕТ:

7-БЕТ:

Нариги дунёга саёҳат

«...Лекин у ноҳақ бўлиб чиқди. Кечқурун реанимация хонасида оғриқ қайта бошланди. Бу сафар ҳам аввалги ҳол такрорланди».

СОҲДА

Ахборот

КИЗИҚАРЛИ СУХБАТ

Жиззах шаҳрининг Тошқоқ маҳалласидаги 6-мактабда «Еш авлод» тарбиялашда мактаб ва оила ҳамкорлигини мустаҳкамлаш — давр талаби» мавзусида давра суҳбати бўлиб ўтди. Унда фарзандларимизни қўлиб инсонлар қилиб тарбиялашда мактаб, маҳалла, оила, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ва диний ташкилотлар ҳамкорлигини янада мустаҳкамлаш юзасидан фикр-мулоҳазалар билдирилди, амалий тақдирлар уртага ташланди.

Савол-жавоблар, баҳс-мунозаралар асосида утган суҳбатдан сўнг бир гуруҳ ўқитувчилар ва фарзандлари тарбиясини иборатли тарзда олиб бораётган ота-оналарга эсдалик совғалари топширилди.

Бундай ибратли тadbирни шарҳлаги бошқа мактаб ва маҳаллаларда ҳам ўтказиш режалаштирилган.

Анвар ИМОМОВ

МАЪНАВИЯТ
ҲУНЧАЛАРИ

Яқинда пойтахтимиздаги «Исломобод» маҳалла гузарига болаларни ҳимоя қилиш кўни муносабати билан «Еш ижодкорлар — маънавиятимиз ғунчалари» мавзусидаги мушоира бўлиб ўтди. Тошкент шаҳар хотин-қизлар қўмитасининг «Маънавият ва маърифат» уюшмаси, «Соғлом авлод учун», «Олтин мерос» халқаро жамғармалари ҳамкорлигида ўтказилган бундай тadbирларнинг ешларимизнинг ҳар томонлама етук ва баркамол инсон бўлиб воғта етишишдаги тарбиявий аҳамияти бекиқедир.

ХАЙРЛИ ИШЛАР
ЎТКАЗИЛМОҚДА

Оила йили муносабати билан Бухоро вилояти Болалар жамғармасида ҳам анчагина ишлар қилинмоқда. Яъни, жамғарма томонидан умумтаълим лицейи ўқувчиларининг 10 нафарига ҳар оила 500 сум миқдоридagi стипендия жорий этилди.

Вилоят иқтидорли ўқувчиларининг яқинда ўтказилган анжумани қатнашчиларига ҳам турли рағбатлантирилувчи совғалар тарқатилди. Шунингдек жамғарма яна бир савобли иш — амалга оширди. 116 та кам таъминланган оила фарзандларига ҳар бирига минг сумдан қўйилган максали омонат лавтачаларини топширди. 16 та ўғил боланинг суннат туйлари ўтказилди.

— Айни кунларда эса, — дейди биз билан суҳбатда Бухоро вилояти Болалар жамғармасининг раиси А. Музаффаров. — 1 июн халқаро болаларни ҳимоя қилиш кўниги турли тadbирлар асосида қироили, болалар бир ўғил эслаб юраладиган қилиб ўтказиш борасида қатор ишларни амалга ошираётимиз.

Ўз мухбиримиз

БАРКАМОЛ
АВЛОД ТАРБИЯСИ

Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур тумани Қоратош маҳалласида «Маҳалла ва оилада еш авлод тарбияси» мавзусида давра суҳбати бўлиб ўтди. «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси ва Республика «Маҳалла» жамғармаси ҳамкорлигида ўтказилган бу йиғинда Тошкент, Сирдарё, Жиззах вилоятлари фаоллари иштирок этишди.

Йиғилишда «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси раиси Г. Б. Йулдошева, Республика «Маҳалла» жамғармаси раисининг уринбосари Г. Д. Йўлчиевалар қўрилган масала юзасидан маъруза қилдилар.

Д. ТУРҒУНОВА

«Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси билан «СОС — Киндердорф Интернейшнл» халқаро жамияти ва «СОС — болалар маҳаллалари» халқаро ассоциацияси уртасида ҳамкорлик йўлга қўйилгани, шу асосда мамлакатимиз пойтахтида ҳам болалар маҳалласи барпо этилиши ҳақида газетамизда илгари хабар бергандик. Юртдошларимизни болалар маҳалласи

— болалар маҳаллалари» жамланган. Маҳаллаларда турар жойдан ташқари 465 та спорт ва буш вақтини самарали ўтказиш марказлари, 25 та мактаб, 121 та касбга йўналтирилган марказлар, 201 та болалар боғчалари ва 66 та тиббий хизмат муассасалари, 126 та жамоатчилик ва 15 ижтимоий ердан марказлари бор. Бугунги кунда болаларвар бу ташкилотнинг 6,5 миллион мух-

Ташлим жараёни-чи? У Республика ташлим тизимига асосланганми?

— Шақ-шубҳасиз, ўқини-қитиш Республика ташлим тизимига асосланади. Ҳозирча болалар еш атрофдаги боғча ва мактабларга қатнайдилар. Кейинчалик улар учун махсус боғча, мактаб, спорт, дам олиш ва даволаниш марказлари қўрилади.

— Тарбиячилар ва болаларни

қил этиш ҳақида гапирилдик. Энди унинг таъминоти, моддий базаси ва шартнома туган томонларнинг вазифалари ҳамда бурчлари билан ҳам таништирсангиз.

— «СОС — Киндердорф Интернейшнл» ташкилоти ва ассоциацияси «СОС — болалар маҳаллалари» қўрилиши ва уларни жиҳозлар билан мунтазам таъминлашни ўз зиммасига олади. Болалар воғта еттунга қадар бўладиган барча сарф-харажатларни ҳам етказиб туради. Ходимларнинг маоши, тиббий хизмат, ижтимоий сугурта: пенсия ва зарурат бўлганда, қўшимча моддий ердан курсатишни ҳам ўз зиммасига олади.

Болалар маҳаллалари ташкил этилган мамлакат ҳукумати эса ўз қарорлари билан лойиҳаларнинг ҳуқуқий ҳолатини, ташкил этиш тартиблари фаолиятини, болалар ва оналар ҳуқуқларини кафолатлайди. Маҳаллалар учун ер ажратиш, уларнинг чегараларига йўл, коммуникация, телефон тармоқлари ўтказишга, қўрилишга жалб этилган мутахассисларни визалар, солиқ ва боғжона туловлари бўйича имтиёзлар билан қўллаб-қувватлайди.

— Назаримда, менинг уйим, менинг онам, менинг маҳаллам дея оладиган болани етим дейиш мумкин эмас. Маҳалла болалари еду ҳаёлидан, ҳужжатларидан бу сўзни бутунлай чиқариб таштайдилар. Меники деганининг меҳри иссиқ. Болалар маҳаллаларининг аввали болалар уйидан фарқи ҳам, афзаллиги ҳам шунда. Шарт-шароити ва турмуш тарзида афзалликлар борлиги бир томон, маънавий-руҳий афзалликлари иккинчи томон. Мага пундай эзу ишда сиз раҳбарлик қилаётган ташкилот ходимларига куч-қувват тилаймиз.

Суҳбатдош:

Раёно ЗАРИПОВА

СОГЛОМ АВЛОД УЧУН
МЕНИКИ ДЕГАННИНГ
МЕҲРИ ИССИҚ

қандай гуша, унинг мақсад ва вазифалари нималардан иборат бўлиши қизиқтириши табиий. «СОС — Ўзбекистон Болалар маҳалласи» ассоциацияси директори Алишер Алиматов билан ана шу хусусда суҳбатлашдик.

— Алишер Турғунович, суҳбатимиз аввалида «СОС — Киндердорф Интернейшнл» халқаро жамияти ва «СОС — болалар маҳаллалари» халқаро ассоциациясининг фаолияти билан таништирсангиз. Чунки ташаббус ана шу ташкилотнинг ишлари ўрганилгандадан кейин тутилди. Шундай эмасми?

— Тўғри, биз билан шартнома туган «СОС — Киндердорф Интернейшнл» халқаро жамияти «СОС — болалар маҳаллалари» халқаро ассоциациясининг шўба ташкилотидир. Жамият ва ассоциациянинг маркази Австриянинг Инсбург шаҳрида жойлашган. Уни 1949 йили саховатпеша Герман ташкил этган эди. Эндиликда ташкилотнинг жаҳондаги 125 та мамлакатда бўлимлари бор. Уларга 361 та «СОС

лиси бўлиб, моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаб туришади.

— Ана шундай маҳаллалардан бирортасини бориб қилингизми? Улар бизнинг шароитимизга, турмуш тарзимизга, миллий анъаналаримизга ва Республикаимиз таълим-тарбия тизимига тўғри келадими? — Россия, Арманистон, Грузия ва Қозғистонда ишлаб турган болалар маҳаллаларини бориб қурдик. Уларнинг қўрилишидан тортиб турмуш тарзига ҳам мамлакатнинг ўзига хос томонлари инобатга олинган.

Тарбиянинг таянч негизи 4 та йўналишга асосланган: она, ака-ука, опа-сингил, уй ва маҳалла. Она-оиланинг устуни. У билан биргаликда фарзандлар оилага зарур нарсаларни ўзлари харид қилишадилар. Пипир-қуйилар, супур-синдиларнинг барини ўзлари амалга оширадилар. Уларга хизмат қурсатадиган ошпаз ҳам, фаррош ҳам бўладилар.

— Аслини олганда, бу ерда болаларни меҳнат руҳида тарбиялаш ўзбек оилаларини эслатар экан.

маҳаллага қабул қилишнинг маълум бир шартлари ҳам борми?

— Биз қурган маҳаллаларга ҳар бир онага 10 нафардан бола бириктирилган. Биз эса ҳар бир котежга 6 нафар бола жойлаштиришни режалаштиряймиз.

Оналар эса курик-танлов асосида ишга олинадилар. Оналикка 35 ешгача бўлган, оиласи, фарзанди йўқ, олий маълумотли аёллар танланадилар.

— Агар она бирор жойга борадиган бўлса, кўча-кўйга чиқса, болалар кимнинг қарамоғида қоладилар?

— Онага албатта ердмчилар керак бўлади. Шунинг учун хола иштати ҳам жорий этилган. Уларга ҳам худди онага қўйилган шартлар қўйилди. Она кўча-кўйга чиқканда, дам олишга кетганда хола болаларга куз-қулоқ бўлиб туради. Маҳалланинг ҳаётига йўланма олган қизлари хола ўзини боса оладилар. Энди бу келажақнинг, ҳаётнинг, шароитнинг тақозоси.

— Болалар маҳаллаларининг маънавий, руҳий томонларини таш-

АЁЛГА АТЛАС ЯРАШАРДИ

қиети юксак ривож топган шу замон кишини бирон нарсга билан ҳайратлантириш мушкул иш ва балки умуман амалга ошмайдиган муаммо. Лекин мен жаҳоннинг турли еқларини мазкур атлас курғазмасига ташриф буюрган одамлар юзиде ажиб бир муъжиза қаршида пайдо бўлувчи қизикли, ҳайрат ғифо-ғифоли қуриб ҳаяжонга тушдим.

Вужудимни ифтихор туйғуси қамраб олди. Мен бунгача атлас фақат ўзбек гузали учун яратилган, фақат ўзбек қиз-жувонларига ярашади деб ўйлардим. Йўқ, ундай эмас экан. Эгнига тиллодан қуйлак қийса ҳам маблагига дарз етмайдиган бой хонимлар атлас ва алдраса курғазмага кириб келишаркан, бу ҳо-

лат мени янаям дол қолдирди. Аждолларимиз руҳи ҳам худди шу лаҳзаларда мен дилимда кеширатган илоҳий қувончни туйишга етгандек эди гўё...

Тантанали курғазма очилиш маросимиде Американинг биринчи хоними Хиллари Клинтоннинг табриги ўқиб эшитиларкан, тулпанганлар

қарсақ чалиб ундаги самимий тилларга яқин эканлигини изҳор этидилар. Биз дунё миқёсидеги ана шу курғазмини ташкил этгани ва шу асосда катта албум яратгани учун Гвидо Голдмани Ўзбекистон Бадий Академиясининг хорижий академиги дипломи ва олтин медалини топширдик.

Курғазмаде намойишга қуйил-

ган қадимий ва замонавий атласлар бой санъати ва маданияти тарихига эга халқимизнинг гузалликлари у қалби, маънавий дунёси, иссиқ қиёфасини ажаб этириб тургандек эди, гўё... Маданиятимиз тарихи ботиқси Гвидо Голдман бу курғазмани Япония ва Хитойда шунингдек Ўзбекистонда ҳам намойиш этиш истагиде эканлигини изҳор қилди.

— Курғазмини томоша қилиш давомиде кўнлингиздан яна нималар кечди?

— Дунё ҳақлари назари ва эътиборини қозонган атласимиз биз учун куз қарогидек қадри эканлигини, аёлларимиз уни етиларидан қуймай энг қимматбаҳо қийим сифатиде фахру ифтихор билан қийиб юришлари кераклигини ўйладим.

Дунё ва биз

ОИЛА — ЖАМИЯТ
КЎРКИ

ҳуқуқий билимдон, келажак буюк мамлакатимизнинг қўллаб-яшнаши йўлида фаол ҳам бўлиши керак.

Тошкент Давлат аграр университетиде бўлиб ўтган «Оила, аёл ва маънавият» илмий-амалий конференциясини очар экан, Тошкент вилает хотин-қизлар қўмитасининг раиси, вилает ҳокимининг муовини Сайера Хужаева оила турлисида қўрилган гам-хурликларга, оила маънавиятини шакллантиришда аёлларнинг ўрни масалаларига алоҳида ургу берди.

Республика «Оила» илмий-амалий маркази, Тошкент вилает хотин-қизлар

қўмитаси, вилает «Олима аёллар» уюшмаси ҳамда Тошкент Давлат аграр университети ҳамкорлигида ташкил этилган бу конференцияга Тошкент, Самарқанд, Фарғона, Наманган ва қатор бошқа вилаетлар «Олима аёллар» уюшмалари раислари, республика илмий-тадқиқот муассасалари, олий ўқув юртлари олималари, меҳнат фахрийлари, Қўрай тумани вакиллари ҳам ташриф буюрдилар.

Ушбу анжуманда республика «Оила» илмий-амалий маркази раиси, педагогика фанлари доктори, профес-

сор Ойниса Мусурмонова, Тошкент вилаети «Олима аёллар» уюшмаси раиси, биология фанлари доктори, профессор Лазира Ғофурова, тарих фанлари номзоди Муборак Юнусхужаева, Халқаро «Олтин мерос» жамғармаси вилает бўлимининг раиси Замира Ёшмирзаева маърузалари тингланди.

Конференцияда Ўзбекистонга меҳмон бўлиб келган Буюк Британиянинг «Билстон» коллежи вакиллари, тadbиркорлик бўйича лойиҳалар раҳбарлари Барбара Сесерленд, Елена Фадеевалар аёлларнинг ишбилармонлик билан боғлиқ масалаларини ҳал этишдаги хорижий тажриба хусусиде сузлаб бердилар.

Саидвали ҲАСАНОВ

Бу воқеа утган йилнинг 23 декабр кунини юз берди. Ишдан чарчаб қайтишим, шунинг учун иссиққина ванна қабул қилиб танамга дам бермоқчи бўлидим. Ваннани сувга тулдириб ичига тушиб, аъзойи баданимга роҳатбахш илқидек югуриб, ҳузуру қила бошладим. Бироқ бу ҳол узок давом этмади. Дабдурустдан кукрагимда чидаб бўлмас оғриқ турди. Уримдан турмоқчи эдим, бўлмади. Жон-қолагда деворни муштладим. Чопиб кирган хотиним аҳволимни кўриб ранги докадек юқариб кетди. Сувни оқизиб юбориб, «тез ёрдам» чақиргани югурди. Бу вақтда кукрак қафасим қаттиқ сиқиб, кўз олдим қоронғулашиб кетди. Дам утмай, қандайдир сирли куч мени қоп-қора бўлиш — тунел томон учуриб кетди. Тунелнинг охирида кўзни қамаш-

тирадиган даражада оппоқ ёруғлик кўзга ташланарди. Унга яқинлашган сари кайфиятим яхшиланиб, ўзимни енгил сеза бошладим. Ниҳоят, ёруғликка чиқиб олдим. Шундагина эҳнимда хаворанг ипакдан тикил-

— деди онам юзларимни силаб, — бу ер яхши. Ахир Ердиги битмас-тутанмас юмушлардан чарчаб, эзилиб кетдинг-ку. Бу ер эса тинч, осуда». Уларга ёрғишиб маҳаббатли қаср томонга йўл олдим. Ундан қизил кийим-

Сирли олам

расам, қўшим Петрни уришашпти, у яқинда улғайди. Ердига ташишди. Унга ташиланганлардан бирининг жағига туширдим. Қўшим эса раҳмат айтиш ўрнига ўқрайиб қарайди. «Шу ерда ҳам навбатсиз утмоқчимсан, аблаҳ?» — деб қўлогимнинг тағига солиб қолди. Қўшимдан зарбадан нақ икки-уч метрга думалаб тушдим. Шу пайт қасрдандир ота-онам пайдо бўлишди. Бу сафар онам менга бошқача муомала қилди. «Шошилма, ўғлим, ахир бу худонинг даргоҳидаги ғуноҳу савоблар ажр қилинадиган суд. Киришга улгурасан. Ундан кура менга айтиш, қандай қилиб бошларининг отасиз ташлаб келдинг?» — деди у бош чайқаб. Онаминг шу гапларидан кейин ўзимни қўйрага жой тополмай қолдим. Қўшимни очсам, тепамда яна врачлар: «Нариги дунёга мунча шошмасангиз. Ҳали яшасиз дедикми, демак яшасиз».

Хуллас, духтирлар узок ури-нишлардан сунг менинг ҳаётимни сақлаб қолди.

Изоҳ: Клиник ўлим ҳолатида сунг ҳам мия катакчалари 3-6 минутгача ўз фаолиятини тўхтатмайди. Шу вақт ичида одамни ҳаётга қайтариш имконияти бор. Айнан шу вақт оралиғида юқоридagi каби на-риги дунёга савҳат юз беради.

Даврон БЕК тайёради

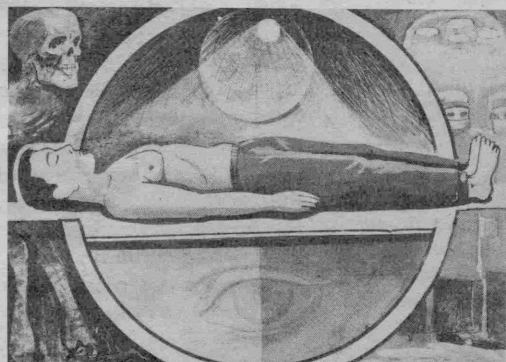
НАРИГИ ДУНЁГА САЁХАТ

ёхуд
ЎЛИБ ТИРИЛГАН ОДАМНИНГ ҲИКОЯСИ

ган кийим борлигини кўрдим. Бир вақт бундай қарасам, мен томонга оппоқ қийимда анча йиллар бурун ўлиб кетган отам, онам ва акам келишашпти. Улар мени ўзлари билан кетишга ундашди. «Биз билан юр, ўғлим,

ли икки киши чиқиб, қўлла-римдан ушланди ва етаклаб кетишди. Ўзимни йўқотиб, бақир-иб юбордим. «Йўк! Қуйвори-нглар! Хоҳламайман!» Қўзим-ни базур очиб тепамда врачлар-ни кўрдим. «Жуда яхши, — деди улардан бири. — Энди куп яшай-сиз!»

Лекин у ноҳақ бўлиб чиқди. Кечкурун реанимация хонаси-да оғриқ қайта бошланди. Бу сафар ҳам аввалги ҳол такрор-ланди. Лекин энди қизил кийим-лиларга қаршилик кўрсатма-дим. Камалакнинг етти ранги-да жилзоланиб турган Қаср бўйлаб борарканман, илҳомим келиб қўшиқ айтиб юбордим. Ҳамроҳларим мени эшиклар-нинг биридан ичкарига кири-тиб юборишди. Каттақон хона-да бир неча минг одам бор эди. Биров иккинчисига бақирган, бошқаси учинчисини туртган, яна кимлардир ростмана му-штлашашпти. Хуллас, ҳамма ол-динга утиш пайида. Бундай қа-

Хурматли фуқаро С! Сизнинг аҳволингиз қай даражада эканини тушуниб, ҳис қилсам-да, сизга ён босолмайман. Сиз ҳозир қуяётган талабингизни шу иш бўлмасдан олдин қўйганингизда Х. шармандалик ва жазодан қўриқиб ўзини бундай тутмаган бўларди. Табиийки, оилангиз ҳам сизга нисбатан бу даражада шайқатсизлик қилмас эди.

Тахририят томонидан фуқаро Х. жазолангани билан ҳеч нарса аслига қайтмайди-ку, — дейилибди. Нима учун, ишни қилган икки киши бўлса-да, бир киши оиласидан айрили-ши, эл олдига шарманда бў-либ қолавериши керак? Бу бил-лан биз эркакни айбсиз ҳисоб-лаб, келгусида бундай қабиҳ-лик, худбинликларга йўл очиб бермашимизмикин? Фарзанд-лар устираётган кишилар намунавий ота-она бўлишлари учун ҳар икки жинсга бир хилда мажбурий юкланишимиз керак. Оилани мустақамлаш учун ҳеч қандай куч ва ердани аямас-лигимиз керак. Юз берган жиноятларни жазосиз қолдирмай, жамоат олдига ибрат учун жазо тайинлашимиз зарурлиги вақти келди, деб уйлайман. Токи ҳар бир инсон қилаётган яхши-ёмон ишлари учун ота-онаси, фарзандлари, оиласи ва жамият олдига жавоб берсин.

Маъмура АҚМАЛОВА,
Марказий банк методология департаменти
етаҳки таржимон-муҳаррири

Акс садо

«НИМА ЭКСАНГ...»НИ ЎҚИБ

(«Оила ва жамият», 18-сон.)

Ўқиб ҳайрон қоласан киши. «Х. мени хонасига қақиртириб, алдаб, йўлдан уриб...» Нима энди. С. еш қизмиди, унга сени оламан деб алдаб, йўлдан урса. Бир эмас, икки эмас, турт боланинг онаси бўлса. Йўлдан урса урилиб кетаваркан-да...

Менимча уша Х. бу аёл — С.нинг юриш туришидан, узига бўлган муносабатидан бир на-рса сезгандир-ки, хонасига қа-қиртирган. Мен ишонмайман. Энг катта айб С.нинг узида. Юрак ҳам бақувват экан. «Фу-нажин кўзини сузмаса...» — де-ган мақолни худди шу ерда мос деб уйлайман. Хуш Х. унга оилангни бузиб юбораман дебди. Бу ишни қилолмасди. Чўнқи узининг оиласи ҳам бор-дир, узиникиям бузилиб кети-ши мумкин-ку. У фақат қўрқитган холос. Қолаверса, С.нинг узи ҳам эрига айтиди-ку бўлган воқеани. Барбир бузилиш-ку оила.

Менинг фикрим: Гуноҳ, энг катта айб С.нинг узида. Биринчи тақдир қилганда қаттиқ турганда ширин турмуши бузилиб кетмасди.

Х. га келсак, унга ҳам жазо бордир. Виждон азоби-чи? Бир оилани барбод бўлишга сабабчи бўлди. С. нинг ўрнига ўз хотинини ёки қизини қўя олармикин?

Барно АХУНХУЖАЕВА,
Тошкент

Биласизми? ВАҚТ ВА САЛОМАТАИК

Сутқанинг турли вақтларида инсон организмни турлича ҳолат-ни бошидан кечиради. Агар биз қўндалик режа тўзатганда бунини унутмасак ҳам вақтимизни тежа-ган, ҳам соғлиғимизни асраган бўламиз. Хуш, танамиз кеча ва кундузини қайси вақтларда қандай ҳолатда бўлади? Тиббиёт олами касаллик олдини олишнинг яна бир муҳим томонини тал-қил эди. Жумладан, туркиялик мутахассислар шу ҳусусда қуй-идагиларни аниқлашди.

Соат 03-04⁰⁰ да. Бу вақтда у-кага ниҳоятда тоза ҳаво зарур. Чўнқи бу вақт ушқанинг касалла-ниши учун қўлай вазият экан. Астмага чалинган беморлар қо-нида йирингни қўлайтирайдиган моддалар фаоллашаркан, нафас

йўллари сиқиларкан. Бу таҳлика-дан қўтилиш учун тоза ҳаводан нафас олиш керак. Бу соатларда қон босимининг кутарилиши, юрак хуружининг ортиши кузатилади.

Соат — 05-06⁰⁰ да. Буйракла-рингизга диққат қилинг. Бу вақт-да вужудимиз уйғонади. Агар уйқумизни давом эттирсак, қу-ват бекорга сарф бўлади. Бу соат-ларда буйраклар ўз фаолиятини тезлаштиради. Уйқудан тургандан кейин сийдик йўли бушатилмаса, пайти келиб зарарли моддалар чў-киндиши пайдо бўлади. Бу эса ин-сонни анча изтиробга солади.

Соат — 07-08⁰⁰ да. Юрагингиз-ни асранг! Бу овқат ҳазм қилиш системасининг энг фаоллашган пай-ти. Бу соатларда юрак хуружи ор-

ган бўлиб, мулқоқ сигарета чек-маслик керак.

Соат — 09-10⁰⁰ да. Организмин-г ҳимоя қилиш ҳужайралари энг тинч бўлади. Бу соатда вируслар бемалол ҳаракат қила олмайд. Спиртли ичимликлар истеъмол қи-лиш жуда зарарлидир. Эрталабки жисмоний тарбия машқлари му-шакларга куч беради. Кўнгилда хо-тиржамлик ва сокинлик ҳукм су-ради.

Соат — 11-12⁰⁰ да. Кўннинг энг қизғин ва организмнинг энг фаол пайти. Шунингдек қўнли қийин-чиликлар ҳам соат 12 га турги келиб, фикрий дам олишга эҳтиёж сезилади.

Соат — 13-14⁰⁰ да. Вужуд исти-роҳатни хоҳлайди. Бу соатларда танамиз чарчайди. Агар меъдидан ортиқча овқат истеъмол қилинса уйқу элтиради.

Соат — 15-16⁰⁰ да. Вужудимиз-нинг қуввати орқага қайтади. Шу боис инсон бу вақтларда камроқ терлайди.

Соат — 17-18⁰⁰ да. Организм узи билан узи булалатган пайт. Та-на аъзоларининг фаолияти юқори савияда. Бу соатларда таъм ва ҳид билиш органларининг иши фаол-лашади. Буйрак ҳам бор кучи бо-лан ишлади. Соч ва тирноқлари-миз шу пайтда тез ўсади. Инсон узини узи тингламоқни, ўзи би-

лан узи бўлишни хоҳлайди. Кеч-қик овқатиниш учун мос пайт.

Соат — 19-20⁰⁰ да. Организм-да қон босими ва томир уриши пасаяди. Бу соатларда ҳайдовчи-лар энг кўп ҳаракат қиладилар. Алтерияси бор кишилар учун дориларни истеъмол қиладиган пайт. Антибиотиклар организм-га қўнли таъсир қилади.

Соат — 21-22⁰⁰ да. Болаларни-нг ривожланишида энг мақсуд-дор соат. Лекин, асаб органлари фаолияти сустлашади. Ёилган овқат ошқозонда ҳазм бўлмайди. Аксинча, таҳликали ҳолатларни келтириб чиқаради. Хусусан ош-қозонда оғирлик ва анишш пай-до бўлади. Болалар бу соатда уйқу-га етишлари керак.

Соат — 23-24⁰⁰ да. Уйқуга етиш. Бу соатда дам оламиз ва бўшашибмиз.

Соат — 01-02⁰⁰ да. Бу соатлар-да уқин-изланишда давом эт-ганлар хато қиладилар. Чўнқи, диққат пасаяди, қўнш им-конияти ва унга қарши акс таъсир камаяди. Йўлдаги аварияларни-г қўнчилиги шу соатларда бў-лиши бунини исботлайди. Уйқу асносида житар ва тери ҳужайра-ларимиз ишлади. Бошқа орган-лар ўз фаолиятини секинлашти-ради.

Дилбар ТУРҒУНОВА
тайёради

Донолар ҳамиша у ёки бу ҳолатининг моҳиятини англаш, обдон ўрганиш шундан сунг ҳулоса чиқа-риш лозимлигини ўқити-шди. Биз эса қуйидаги мак-тубни чоп этишга қарор қи-либ бу қоидадан бироз че-киндик. Ишончимиз ко-милик, мактуб муаллифи-нинг ҳол-аҳволи билан та-нишаркансиз, сиз ҳам биз-нинг бежизга шундай йўл тутмаганимизга амин бўла-сиз. Мана, уни қандай бўл-са, шундоғича ҳўқмингизга ҳавола этаётимиз. Ундан олган таассуротларингиз, ҳулосаларингизни хат ор-қали билдирасиз деган умидламиз.

«Сайидмуродов Фозил билан 1987 йил турмуш ку-риб турт фарзанд-уч қиз ва бир ўғил қўнлик, — дея бош-ланади маъмур мактуб. — Яхши, иноқ турмуш кечи-раётган эди. 1997 йилнинг 1 январида ўғлим қасал бў-либ вафот этди. Шу воқеа

Мадад истаб

НАХОТ ЧОРАСИ БЎЛМАСА...

баҳона бўлдию эрим ва уни-нг қариндошлари бунда фа-қат ва фақат мени айблорга айлантириб қўйишди. 1997 йилнинг 11 январида эрим мени уйдан ҳайдаб юборди. Эмилпик, мен унга хотин си-фатида қўнчилидик хизмат қилмасимман, бола усти-риш ҳам қўлимдан келмас-кан. Отам ва акаларим мени яна қайтариб уйга олиб ке-либ қўйишди. Лекин эрим «Болага қаролмайсан, сен-дек хотиннинг кераги йўқ. Мен бошқа хотин оламан», — деб яна қайтадан уйдан ҳайлади.

1997 йилнинг мартда сул бўлиб ярашиш учун олти ой муҳлат берилди. Худди шу йилнинг 4 август кўнида сул менинг иштирокимсиз биз-ни ажратиб қўйди. Уй-ан-жомларимни менга бериш-мади. Қайнога-қайнонам қиз-ларимни ўзлари билан олиб қўлишди. Эрим эса қўп ў-май уйланиб ҳам олди. Ҳо-зир мен ота-онам уйида яшайман. Эримга «Қўрил-ган уйимизда менинг ҳам ҳақ-қим бор, шу ерда қизларим билан яшайман, десам рух-сат бермайди». Бу уйни мен қўнганман, сенинг ҳаққинг йўқ, сен лой-тишт қўнмар-гансан, — дейди. Уй аслида биз биргаликда яшаган пайтимизда тикланган. Аҳ-волимни баён этиб хотин-қизлар қўмитасига бордим. Улар, «Бизга кечикиб келиб-сиз, сул орқали ажрашибсиз-лар, энди сизга ердан бериш-нинг ҳеч иложи йўқ», — дейишди. Наҳотки мен шун-доқ чорасиз аҳволда қола-версам? Наҳотки менга ер-дам беришнинг сира иложи бўлмаса? Сизлардан ердан қўнман...

С. САЙИДМУРОДОВА,
Самарқанд вилояти,
Пайарик тумани,
Қўрмулла қишлоғи.

Айни 16 ёшлигимда бахт-сизликка учраб, юрولмай ногирон бўлиб қолганман. Шу худо берган дард, хасталик сабаб шеърятдан паноҳ топганман. Орзу-умидларимни, юракдаги армонларимни, дардларимни шеърга солиб, машқ қилиб тураман

ШУНДАЙ БИР ЁРИНГ БЎЛСА!

Шундай ёринг бўлса, ҳаё-иболи, Сўзи болдай ширин ўзи мулоим, Шундай ёринг бўлса содиқ вафоли, Ҳаётини қилса сенга фидойи.

Қалбингни босганда гоҳо ғам-қайғу, Йиғласанг йиғласа, сен кулсанг-кулса. Хаста ҳолингда ҳам ташлаб кетмай у, Лаббай деса бошингда парвона бўлса.

Шундай ёринг бўлса ўз меҳри билан, Дард тўла қалбингга малҳамлар қуйса. Сени мафтун этиб ўз сеҳри билан, Фақат сени деса ва сени суйса.

Сен ҳам Мажнун каби чин дилдан суйиб, Севиқли ёрингга жон фидо этсанг.

Висол дамларида васлига тўйиб
Бош ургани азиз жойларга кетсанг.

Шундай ёринг бўлса азиз-меҳрибон,
Кўнгил уйинг қилса обод саришта.
Бахтимга ҳамиша бўлгин деб омон,
Ёрингни эркалаб десанг фариштам.

Сўнг айтиб дилда бор соғинчларингни,
Ишқинг боғларида гуллаб яшнасанг.
Барча ғам ташвишу қувончларингни,
Ёринг билан баҳам кўриб яшасанг.
Обиджон ЮСУФ

ЁР-ЁР

Турналар қанотида
Баҳор келар ёр-ёр.
Гул қизлар ҳаётига
Ёр-ёр келар ёр-ёр.

ГАЗЕТХОНЛАР ИЖОДИДАН

Мажнунтоллар новдаси
Ёзар куртак ёр-ёр.
Тушди умр-савдоси,
Ёнар юрак ёр-ёр.

Олам яшил, янги кун
Кириб келсин ёр-ёр.
Юраклар сирли очун,
Нурлар инсин ёр-ёр.

Ҳаниматдир дўстлар-о
Бу кун дийдор ёр-ёр.
Ёшлик, ҳурлик, гуллар-о
Қайтмас баҳор ёр-ёр.

Наврўз баҳонасида
Айтиб олдик ёр-ёр.
Дилда неки борини
Тўкиб солдик ёр-ёр.

Дилдора АБДУЛЛАЕВА,
Андижон

Мен бир куни тилло саватда
Алвон-алвон гулларим билан,
Кўйингдаги куйларим билан
Ўйли-ўйли ўйларим билан
Ҳузурингга кириб бораман
Бўйингга тенг бўйларим билан!

Пок-покиза гуллар суйини
Ёноғингга аста сачратиб,

Гиналарнинг сочин таратиб,
Кўзларимга маҳзун қаратиб,
Узун-узун эртақ айтаман
Азобимни гулдек яйратиб!

Мен бир тонгда
кутилмаганда
Афсонавий малика мисол
Уйқудан бош кўтариб алҳол,
Хаёлингга боғлабон хаёл,
(Севгининг қирқ канизи билан)

Дил уйингга сафар қиламан,
Ва кўнглингни этаман ишғол!

Шунда бошдан сирғалиб
тушар,
Ҳижронларнинг рўмоли аста.
(Томдан баланд, булутдан пастда)

Яйрашамиз беғам, бахаста,
Кутлагани қушлар келади
Тумшугида тутиб гулдаста,
Дунё гулга тўлар бирпасда.
Чор атрофда гул даста-даста...

ШАМСИЯ,

Сурхондарё

КОЛХОЗ РАИСИ

Эмин-эркин ижод қилиб юришини ҳар қандай амал, шон-шухратдан афзал биладиган ёзувчи Дадахон Нурий ҳаётда ҳам камтар-камсуқум, айни чоғда ҳазилкаш одам. Янги ташкил қилинган «Жаҳон адабиёти» журнаliga бош муҳаррир этиб тайинланган устоз Озод Шарафиддинов Дадахон акани тахририятга ишлашга таклиф этади.

— Раҳмат, Озод ака, менга шу... узимнинг ишим ҳам етади, — дейди Дадахон ака ийманибгина.

— Нима иш қилаяпсиз ўзи? — устоз танқидчиларга хос алпозда, дангал суради.

— Колхозда... раисман!
— Йўғ-э? Қаерда, қанақа колхозда?
— Бўстонлик томонларда...

Дадахон аканинг табиат муҳофазаси, айниқса Бўстонлик мавзусида долзарб мақолалар ёзиб юришини яхши билган устоз бу гапга чиппа-чин ишонди. Журнал ходими, шоғирди Ортиқбой Абдуллаевга бир куни ўз фикрини баён қилиб, дейди:

— Дадахон ўртоғингизнинг иши йирик экан, Ортиқбой. Бир юмаланиб колхозга раис бўлиб олибди, баракалло, Мана буни ишбилармонлик деса бўлади!

— Мен ҳам ўша колхозда Дадахонга уринбосарман, Озод ака! — дейди Ортиқбой ака кутилмаганда.

— Йўғ-э? Қанақасига?

Ёзувчиларнинг Чорвоқдаги дала-ҳовли ширкатида Дадахон Нурийнинг раис, Ортиқбой аканинг уринбосар, қолган адабларнинг эса «батрак» эканлигини билган, устоз бу бозор ҳазилдан завқланиб кулади.

ДЎРМОН ҲАНГОМАЛАРИ

ЮРТИНИ МАШҲУР ҚИЛГАН ШОИР

Догистондек кичкина бир юртини ўзининг шоирлик шухрати ила машҳур олам қилган Расул Ғамзатов бектор, беқиёс лутфлари, ҳазил-мутойибалари билан ҳам довруқ таратган эди.

— Биз доғистонликлар меҳмондўст халқимиз! — дейди шоир Москва ресторанидан биридаги катта зиёфатда. — Сиз азиз москваликлар Доғистонга келсангиз — биз меҳмон қиламиз! Доғистонликлар Москвага келса — биз меҳмон қиламиз!

Сафарларда кўпинча қизи, хотини Фотима хоним ҳамроҳлигида юрадиган шўх шоир ўзини «Фотиматика фан-

лари доктори» деб атайди. Аёли қизи билан илоҳи борича гоҳо шеърни унутиб қўядиган шоирга ичирмаслик пайида бўладилар; шишани яшириб қўйиш мумкин бўлган ҳамма жойни назорат қиладилар, шоирни бир қадам ҳам холи қўймай, икки қўлтигидан қўлтиқлаб оладилар. Аммо шоир

шу алпозда ҳам йўлини топади: меҳмонхона зинапоёсидан тушаётиб, «Бир дақиқага!» дея шундоққина ёнидаги этикдўзга туфлисини тозалатиш учун ақинлашиб, секин қўлоғига шипшийд: «Ҳалигидан юз грамм қўйвор, Абрам!» Сўнг ҳамроҳларига тескари уғирилганича, билинтирмай отиб олади. Шоир олдиндан этикдўзни яхшилаб «қуроллантириб» қўйганди. Боеқиш аёллар эса шоирнинг қаерда, қандай қилиб ичганини билолмай лолу хайрон қолаверадилар.

Ана ўша машҳур Ғамзатов Тошкентда ташриф буюрганда шоирларимиздан Мирпўлат Мирзо билан Машраб Бобоев ҳам у билан учрашиш шарафига муяссар бўладилар.

Мирпўлат узига хос одоб, тавозе

билан ёши улугроқ ҳамроҳини меҳмонга таништиради.

— Расул ога, бу киши бизнинг катта шоиримиз, таниқли драматург ва ёзувчи Машраб Бобоев бўладилар!

— Мен Машраб Бобоевнинг жуда яхши биламан, — дейди Ғамзатов кавказликларга хос табассум билан. — Фақат у мени билмаса керак!...

ДОМЛАНИНГ АЙТГАНИ ВА...

Устоз шоирлардан бирининг юбилей зиёфатида кетма-кет сўзга чиқувчилар табрик сўзларини айтиб, яхши тилакларини изҳор қилишарди. Ногоҳ бир четда ўзи каби дарвешроқ ҳамшишалари билан ширингина бўлиб утирган шоир Рауф Парфига сўз берилади.

Рауф ака ҳам ўзича бошқалар қатори устозни кутлуг ёши билан табриклаган бўлади, аммо нутқининг охирида теша тегмаган бир гап қилиб, ҳаммани лолу хайрон қолдиради.

— Кечирасиз, устоз, «Домланинг айтганини қил, қилганини қилма!» деган гап бор, аммо мен сизнинг айтганингизни ҳам, қилганингизни ҳам қилиб қуйибман. Кечирасиз...

Шодмон ОТАБЕК

Оила ва жамият

Муассисларимиз:
Ўзбекистон Республикаси
Хотин-қизлар кумитаси,
Боалар жамғармаси ва
«Соғлом авлод учун» Халқаро
хайрия жамғармаси

Шioriимиз:
Оила - жамият фахри

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Телефонлар:
Бош муҳаррир - 133-28-20
Котибият - 34-86-91
Эълолар бўлими - 136-56-52

МАНЗИЛИМИЗ
Тошкент- 700000,
Амир Темур кўчаси,
1-тор кўча, 2-уй.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Манзил Тошкент, Буюк Тўрон кўчаси, 41- уй.
Босишга топшириш вақти - 20.00
Босишга топширилди - 20.30

Ҳомий «Матбуот тарқатувчи» акциядорлик жамияти

Обуна индекси - якка обуначилар учун 176
ташқилотлар учун 177
Рўйхатга олиш № 33
Буюртма Г-031
29711 нусхада chop этилди.
Формати А-3, ҳажми 2 босма табоқ.
Чоршанба кунлари чиқади.
Баҳоси эркин нархда.
Навбатчи Раҳмон ҚОДИР

Билал Ҳасмат

ВА

20
сон

27—29 май
1998 йил

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик куни — 1991 йил 1 сентябрдан чиқа бошлаган

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар қўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро хайрия жамғармаси

Фарзандлар ота-онага итоат этиб, ҳар бир фурсатни уларнинг ризолигисиз ўтказмасликлари лозимдир. Ҳар бир саодатли ва азиз фарзанд ота-она кайфиятини розилик белгиси билан хандон қилади, ота-она хурсандчилигини ўзига келадиган

яхшиликнинг дебочаси деб билади. Нажот эшигининг калити ва саодат гулзорининг насими ота-она туфайли ҳосил бўлади. Фарзанд ўстиришдан муддао шулки, улар имкони борича ота-она хизматини қилсинлар ва ҳеч қачон уларга уят ва шармандалик кел-

тирмасинларки, уят ва шармандалик ота-онанинг фарзандга бўлган меҳру муҳаббат ойнасини губорлаштиради. Бундай ёмон фарзанддан беғоналарни яхшироқ, деб ҳисоблайдилар.

Бархурдор ибн МАҲМУД

Удумларимиз

Ота-онамизни зиёрат қилиб келиш учун кишлоққа жундик. Автобуслар тушиб мома, бувалар кимникида экан, деб туриб қолдик. Чунки, энг аввало уларни куриш лозим. Йул устида унгай булган акамнинг уйига бурилдик. Кунгил бирлигини қаранг, ҳамма шу ерда жамулжам экан.

Яхши эт олган, қирқ килолик куй суйилиб уч килодан бўлинаётган экан. Дарҳол майда-чуйдаси қовуришга олиб кетилди, бир булаги шурва қилинадиган бўлди. Тандинхонадан бетлари қизариб янгамиз чиқиб келдилар. Хозиргина нонга сув урган куринадилар. Пешвоз чиқиб, қулимдан ўғилчамни олдилар. Ҳали сурашиб улгурмай юз кўримчи бериш уларнинг қулиши, оғиз буришигача момоси, бувисига ухшаш эканини айтиш ҳам ечимли, кунгилга киришнинг йули. Кунгил деганингиз нозик, энг ардоқли нарсани фахмлай олсангизгина меҳр уйғота оласиз. Юз кў-

Матълумки, ҳар бир нарсанинг қадр-қиймати унга булган муносабат билан белгиланади. Бу қойда китобларга ҳам тааллуқлидир. Сир эмаски, мактаб ўқувчилари орасида китобга нисбатан муносабат ҳамон ўзгарма келмоқда. Ўқувчилар дарслик китобларига моддий бойлик, шахсий мулк сифатида эмас, балки оддий буюм сифатида қарашмоқда. Устига-устак ота-оналар ҳам бундай ҳолатларга берафқ ва лоқайд бўлишайпти. Хуш, нега шундай? Бунинг сабаби оддий, юқорида таъкидлаганимиздек, муносабатнинг ўзгармаганидир. Бошқача қилиб айтганда, эгасизлик охири-оқибатда ана шундай салбий ҳолатларни келтириб чиқармоқда. Қолаверса, «бели оғриманинг нон ейишини ку» деган ҳикматда катта маъно бор. Чунки ўқувчи дарслик китобларини мактаб кутубхонасидан олиб фойдаланади. Вақти-соати келганда уни қайтариб топширади. Демак, китоб ўқувчининг шахсий мулки эмас. Нақд пулга сотиб олмгани боис уни асраб-авайлаб, тоза-озода тутиши ҳам даргумон. Қисқаси пули куймагани учун жони ҳам ачимайди-да. Агарда дарслик китоблари сотилса эки бошқа баддий китоблардек озгина маб-лаб сарфлаб харид қилинса унга булган муносабат ўзгаради, ки-

тобнинг қадр-қиймати ошади. Энг аввало ўқувчиларнинг, қолаверса, ота-оналарнинг китобга нисбатан талабчанлиги кучаяди. Шу тариқа китоб нафақат маънавий, балки моддий бойлик сифатида юксак қадр-қийматга эга бўлади, унинг умри узаяди. Яхши сақланган, асраб-авайлаб тутилган дарсликларни кейинги босқичдаги ўқувчиларга тарқатиш эки ҳатто сотиш ҳам мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзлук-

Таълим ислохотлари

Ота-оналар, ўқувчилар янги ўқув йили учун дарсликлар ва ўқув қўлланмаларини китоб дуконларидан эркин нархда харид қилиб олиши мумкин. Аммо барча мактабларнинг биринчи синф ўқувчилари, меҳрибонлик уйлари, ақлан, жисмонан заиф болалар учун ихтисослаштирилган мактаблар ва мактаб-интернатлар ўқувчилари дарс-

зилган махсус ишчи гуруҳи бевосита дарсликларни сотишни ташкил этади ҳамда кам таъминланган оилаларнинг фарзандларини дарслик билан таъминлашда моддий ёрдам кўрсатади.

Албатта, ҳомийларсиз, корхона, ташкилот, хайрия жамғармалари, қолаверса кенг жамоатчилик ердасисиз бундай ишларни юзага чиқариш анча мушкул. Шу мақсадда вазирликда банкнинг алоҳида ҳисоб-рақами очилди. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги уй-жой қурилиш банкнинг «Меҳнат» бўлими ҳисоб-рақами 2020400000101044001 банк коди 00423.

Ҳар бир нарса эҳтиёждан туғилади. Шубҳасиз, таълим соҳасидаги янгилик ҳам бозор иқтисодиёти талаблари асосида пайдо бўлди. Давр тақозоси билан юзага келди. Бундан ташқари дарслик билан таъминлашнинг пуллик шакли ўқувчининг китобга булган муносабатини, ота-онанинг унга нисбатан талабчанлигини оширишга қаратилган. Ҳамма гап ана шунда. Муносабатнинг ўзгаришида ҳикмат қоп.

К. ТОШМИРЗАЕВ

МЕҲР КЎЗДА

римчига берган пулга беш-унта сақич берар, мушук офтобга чиқмайди. Кунгил амал, чақалоқнинг иззатини қилиш ҳам қадрият асли.

Аслини олганда ҳар қайсимизнинг оиламизни йиғса уй тулиб кетди. Бироқ меҳр кўз-да дейди. Тутишган опа-ука, ака-сингиллар оила ташвишларини бир зумгина унутиб, ота-она дарахда бот-бот шундай йиғилсалар бунинг фойди узгача булар экан.

— Қараб турсам, ҳар қайсингиз муаммоларингиз билан бўлиб бегоналашиб, узоклашиб кетяпсанлар, — дейди 93 ёшга қаралаб қолган отамиз. Қассобхонада гушт тақчил эмас, истаган вақтда топса бўлади, бироқ оилавий шердада ўз қули билан семиртирилган ҳалолгина, покзагина куйининг гушти, тенг миқдорда уч килодан бўлинади. Пулсиз истаган тугундаги гуштни олиш мумкин.

— Шерда — оиланинг баракаси. Қўлганда пулинг булмаслиги мумкин. Бироқ ҳовлингда ушқоқ молинг бор, ҳозир бозорга алиб борсанг, икки кило гуштининг ҳам пулга олмайд. Ушани боғлабгина рўзгордан чиқадиган чигит борми, ушқоқ-пучоқ борми, оғизга гутсанг, турт ойда шердага тайёр бўлади, қарибсанки, бир йил давомида рўзгоринг гуштсиз турмайди. Ҳалол меҳнат ортидан келган ризққа нима есин.

Халқимизнинг қадриятларидан булган, оилавий шерда бошқа жойларда ҳам урф одатга айланса ёмон бўлмасди.

Ш. АШУРОВА.

БОБОЛАРИМНИ БИЛИБ ОЛДИМ

Оиламизда «Оила ва жамият»ни севиб ўқишади. Мен ҳам ёшимга мос мақолаларни, ибратли ҳикоятларни ўқиб, улардан ўзимга хулоса чиқаришга ҳаракат қиламан. Айниқса, «Болалар саҳифаси» менинг жонидилим.

Газетада «Оила шаҳараси» танлови эълон қилингани эса жуда яхши бўлди. Шу баҳонада етти пуштини биладиганлар уларни яна бир қарра елга олишади. Билмайдиганлар эса билиб олишади. Мен ҳам боболаримдан, отамдан сўраб-суриштириб авлодларимни билиб олдим. Мана улар:

1. Отам — Толмас ака.

«Оила шаҳараси» танловига

2. Бобом — Оллоқул бобо.
3. У кишининг отаси — Файзулло бобо.
4. Файзулло бобонинг отаси — Қурбонбадал бобо.
5. У кишининг отаси — Ой-мат бобо.
6. Унинг отаси — Қурбон-сайд бобо.
7. У кишининг отаси — Худойберди бобо.
8. Унинг отаси — Баймоқ бобо.
9. Баймоқ бобонинг отаси — Маҳадали бобо.

Собит ФАЙЗУЛЛАЕВ,
Сурхондарё вилояти, Ангор туманидаги 7-мактабнинг 6-синф ўқувчиси

Ахборот

САЛОМАТЛИК БИЛАН БОҒЛИҚ

Меҳнатни муҳофаза қилиш, соғлом ва хавфсиз иш шароитларини яратиш долзарб масала, меҳнаткаш инсон саломатлигини сақлаш билан боғлиқ булган вазифалардир. Шу сабабли ҳам мулкчиликнинг турли шаклларида асосланган корхоналарда меҳнат хавфсизлигини таъминлаш, ишлаб чиқаришни янги техника ва технологиялар билан ускуналаш, шовқин-сурон, тебранишлар, чанг ва газлар тарқатиши, иш жойларида харорат-намлик меъерини йул қўйиш

мумкин булган даражага келтириш чора-тадбирлари қўрилмоқда.

Тошкент вилоят қасаба уюшмалари кенгаши ва хотин-қизлар кумитасининг яқинда бўлиб ўтган қўшма пленумида бу масала атрофида муҳокама қилинди.

Шунингдек Пленумда оила йилида ҳар бир фуқаро учун муносабат, соғлом, хавф-хатарсиз иш жойлари яратиш учун самарали чора-тадбирлар қўрилиши алоҳида қайд этилди.

А. МИРҲОМИДОВ

ОИЛА ЙИЛИГА БАҒИШЛАНДИ

Акмал Икромов номли Каттақўрғон педагогика билим юртида драма студияси ташкил этилганига куп вақт булган эмас. Қисқа вақт ичида драма студияси иштирокчилари ташаббуси билан Улмас Умарбековнинг «Ўзинг учун ўл етм», Я. Худойқуловнинг «Орият» асарлари саҳналаштирилган эди. Яқинда

Мен 35 йил урта мактабда ўқувчиларга ўзбек тили ва адабиётдан сабоқ бердим, нафақага чиққан, болаларим ва набираларимга эсдалик ёзиб қолдириш ниятида авлод-аждолларимиз тарихи ҳақида «Алла овчи авлоди ва шаҳараси» номли рисола яратишга киришдим.

Рисола ёзиш учун материалларни иш фаолиятим давомида йиғиб, қолаверса, марҳум отам Худойқул дум бува Жума оқсоқол устидан олган ота-бобо ҳикоятларини қалбимга жойлаб юрдим. Бундан ташқари, Алла авлодига мансуб кишилар яшайдиган

пайтда саккизинчи авлоди бўлиб, тахминий икки минг кишидан ортиқроқ экан. Улар орасида обрули оқсоқоллар билмидон кишилар, айниқса, полвонзодалар ва раҳбар ходимлар куп учрайдилар.

Утмишда тузилган шаҳараларда фақат эркаклар ҳисобга олинган, ҳолос. Чунки аёллар палахмоннинг тошига қиёс қилинган. Шу боисдан ҳам уларни шаҳарала ҳисобга олиш мушкул ишдир.

«Ҳар бир инсон етти отасининг исми-шарифини билиши керак, саккизинчиси эса бегонадир», — дер эдилар раҳматлик отам. Етти ота қандай саналади? Алла бувага нисбатан ўз авлодим ва зурриедим мисолида:

АЛЛА ОВЧИ АВЛОДИ

жойларга бориб, энг кекса одамлар билан мулоқотда бўлдим, халқ уртасида оғиздан-оғизга кучиб ўтиб юрган ривоятлар ва ҳикматли сўзларни ҳамда топонимик номларни тулладим.

Қашқадарё вилоятидаги Чироқчи ва Яккабоғ туманларида, Самарқанд вилоятининг Пастдарғом туманида «Алла» авлодига мансуб кишилар яшайдилар. Бу халқнинг бизга маълум булган бош буvasи — Алла овчи бува булган эканлар, Алла буванинг асли исми Аллоҳмурод бўлиб, «Алла» номли қисқартирилган шакли билан машҳур бўлиб кетган эканлар.

Алла буванинг Кучар, Тоғай, Бекмурод ва Нормурод исми — туртта угли бўлиб, улар ўз давридаги обрули, серфарзанд кишилар бўлишган. Изланишлардан маълум бўлишича, Алла буванинг ҳозирги

- 1 — авлод — Алла овчи — бува
- 2 — авлод — Кучар бува — ота
- 3 — авлод — Жуман оқсоқол — бола
- 4 — авлод — Худойқул дум — невра
- 5 — авлод — Шариф домла — чевара
- 6 — авлод — Шавкат — эвара
- 7 — авлод — Сардорбек — дува-ра
- 8 — авлод — бегона.

Саккизинчи авлод Алла бува учун бегона киши ҳисобланар эмиш, унинг бош буvasи эса Кучар бува бўлиб қолаверди. Аммо неча авлод ўтса ҳам шу авлод «Алла» номи билан қолаверди.

Ш. ХУДОЙҚУЛОВ,
Чироқчи тумани,
Араббанди қишлоғи

Хабар

оила йилига бағишлаб М. Шамхаловнинг «Қайнона» асари саҳналаштирилди. Бу қўлиги хангомада бош рол ижрочилари — Гулноза Шодиёва билан Ҳафиза Эргашева томошабинлар олқишига сазовор бўлишди.

М. ҲАҚБЕРДИЕВ

«Қумқурғондан қиз бахши чиқибди. Э, у зур экан». Қозоғу-қирғизда жирловчи аёллар бор эди, энди узбекдан бахши аёллар ҳам чиқибди, яна қаердан, узмиздан, Сурхондаредан. Уша бахши аёл билан учрашиш ниятини кунглимга тутиб қуювдим...

Термиз Давлат университетининг уйингоҳида вилоятнинг барча бахшилари йиғилди. Шу анжуманда. «Қиз бахши келибди. Зулхумор бахши келибди» деган гап сузларни эшитиб, уша ниятим бугун амалга ошишини сездим.

У содда ва сипо, йуқ сипо ва содда эди. Буюк тегмаган қалдирғоч қошлари, қир шамол қорайтирган бугдойранг юзи, турт қатор дур устидан тақдан бир қатор кўзмончоғи, узук тамаган чайир бармоқлари, уқтам ва уйчан боқувчи қушлари — ҳамма-ҳаммаси ана

дан олдин офтобадаги тунда муздай бўлиб қолган сувга юзларини тутди. Шунда... Шунда юраги бир уйнаб кетди. Тонг сархушлигими ё бахшилиқ қони гупирлими келинлик кашталари деворларини беэаб турган хонага утди. Уша марҳум Қодир бахшининг дусту уста Самад ясаган урик ёғоч думбирасини кулига тутди. Аста-аста созлар экан думбира билан боғлиқ хотиралар ҳаёлида жонланди. Акаси Омон бахшилиқ йуригига тушиб, бу ёғи қашқадарлик Қодир бахши бу томони деновлик Бобораҳим бахшилардан соз ушлаб терма айтиш сирларини урганиб юрган пайтларда у 13—14 ёшлардаги зехни уткир қиз эди. Аканинг озгидан чиққанлари унинг хотирасига ҳатосиз хатланди. Яхшиликка яхшилик келади, бахшиникига бахши. Зулхумор дамлаб келган чойдан ичмаган бах-

Бири уқиб айтса, бири туқиб айтади. Зулхуморни уқиб айтганидан туқиб айтганлари куп бўлди. У куп айтди. Сигир соғиб айтди, тандир ёқиб айтди. Бешик ирғаб айтди, игна сермаб айтди — эл таниган бахши бўлди.

Бугун Зулхумор нор бахшилар — Шоберди, Хушбоқ, Бобораҳимлар қаторида туриб Алпомиш достонидан бир воқеани созга солди. — «Алпомиш этти йил чоҳда ётиб, азобни куп курди. Ватанига олиб борадиган йўлни Оқсув дарёсидан сураб турган жойи:

**Баланд тоғнинг боври қор
Куйган йиғлар зору-зор
Йўл бер, Оқсув дарёси
Сенга айтар арзим бор...**

Зулхумор бахшининг кунгирокдай овозига шу кун осмон пастлаб келди гуё. Булутлар ҳам хув турган оломондай тудда бўлиб уни тинглади, яна шунга ҳам англадики, узбакдан бир

Яна сунгги кунгирок чалиниб минглаб йигит-қизларни «катта танаффус»га чиқарди. Мустақил ҳаётга йўллади. Ҳаёлимда ширин хотиралар жонланди...

Эсингдами, синфдош! Ҳаммамиз катта танаф-

фусни яхши кураб эдик. Чунки, кунгирок чалиниши билан ҳамманинг ихтиёри ярим соатга узига берилар эди. Биров буфетга, бировлар мактаб боғига шошилади яна билар кино афишаларини уқиш баҳонасида айланиб келади. Сен эса китоб уқиб утирган табиятан

карапти. Ундан ҳам узини, ҳам сени қурапти. Сен эса бепарво. Унга синф хонасининг аллақайси бурчагидан «кабугтар» учиб келади. Қанотига: «Мен сенга қарайман, сен эса кимга. Кимнинг кўзларидан излайсан мени», — деб ёзилган. Қиз ҳам «кабугтар»нинг чап қанотига: «Кимдир бепарво-ю, Ким кимгадир зор», — деб ёзади-да, мақсадсиз томонга учиради.

Яна кунгирок чалинди-ю, ҳаммамиз энг катта танаффусга чиқдик. Ҳеч кимнинг мактабдан кетгиси келмайди. Ҳаммамиз англаб булмас бир туйғудан қуламиз холос. Лекин бу кулгимиз кулгидан кура купрок йиғига ухшаб чиқади. Хуллас бизни энг сунгги кунгирок энг катта танаффусга чиқарди. Яна ҳамманинг ихтиёри узига бе-

ЗУЛХУМОР

(бахшиёна)

шундай сипо ва содда деган фикрга олиб келади сизни. Кулидаги мужазига думбираси ҳам уздай сипо, жимжима-ю, популарсиз, содда эди. Мен Зулхуморга анъанавий саволлар бермадим. Сўхбатимиз ҳам бахши ва уша бахшилиқка шинаванда икки аёлнинг сўхбати бўлди.

— Биз Қумқурғоннинг Оққапчиғай қишлоғида, шундайгина Тангимушнинг адоғида яшаймиз.

Зулхумор отимдур

Шерназар зоти,

Думбирам айтади —

кўнгли-да доди

Йигирма еттига

етгандир ёшим,

Эркин — ёрим ҳаётдаги

кўёшим.

Уч бирдайин тўти-

қумри қизим бор,

Бу дунёда қоладиган изим

бор.

Барчин келбат қошим

билан қабоғим,

Омон бахши

чиқаргандир сабоғим.

Ойбарчиндай қора

зулфим тарайман,

Бор бахшига устоз дея

қарайман.

Эрисин, тоғларнинг қори

эрисин,

Қодир бахши арвоқлари

қўласин...

Унинг узи ҳақидаги гапларини тинглай, туриб шу термалар шууримга оқиб кираверди. Э, яхшилар, бахшининг сўхбатини олсанг, бахши бўлиб кетаркансан...

ши кам қолди, чой дамлаб юриб уларнинг сўхбатини куп олди, кам бўлмади. Акаси унда-мунда юрганда, думбираси буш турганда, уни кулига олиб овозини созлади, юрагидан шунга мос термаларни излади. Шуйтиб бахши бўлди-да кунгиротнинг қизи.

«Онангни кифтингда тутсанг, синглингни кафтингда тут» дегичлар Омон бахшига қараб айтганми-кан бу гапни. Омон синглисига ҳам ака ҳам устоз бўлди. Урганганларини ургатди, айтганларини айттирди — элнинг олдига олиб чиқди. Аввал хотин-халаж даврасида сизини ушлаб, уларнинг кунглини хушлаб, қузини ёшлаб термалар айтди. Сунг Гўруғли, Алпомишдан соатлаб айтиб чарчамади. Бир гал ака-сингли Қашқадарёга тўйга боришди. Навбат Зулхуморга етди. Эл-улус тинчиб, селсебор бўлиб қўйлаётган бахши қизни қимирламай соатлаб эшитишди. Шуйтиб улоқ Зулхуморга кетди. Шунда уста Самад кулига мана шу думбирани тутқазган «Хали хотин-қиздан бахши кўрмагандим. Шу думбира мендан сенга ёдгор бўлсин. Қулингдан тушмасин», деб сийлов қилиб берган. Шунда Зулхумор ҳам яп-янги думбирани кулига олиб, уста Самадга қараб бир сўз деб турган жойи:

Бошимни айладим қодир

худога

Қарчигай қуш келиб

қўнди ҳодага

Шундай сизни менга

савга қилдингиз

Қўлингизга қирқта

жоним садага.

Бахши чечан бўлади.

қиз бахши чиқди, унинг созиям, овозиям куп яхши чиқди. Ҳали юракдан чиққан номалари содда созланади, узиям куп изланади. Унинг айтганлари, айтмаганларидан оз, кулида соз, олди бўлса ёз — тўйлар куп бўлади. Зулхумор бахши эл орадаб чертмакка олиб кимдан узиб, кимдан қолиб айтиб-айтиб пишийди. Шуйтиб Сурхондарёнинг бахшичилиқ боғига яна бир бўлбул кўнди. Бунга эса. бахши оғалари ҳам кўнди...

— Зулхуморжон, сен ички овозда айтма етқизолмай қоласан, минг қилса ҳам аёл кишисан, — дейди 65 ёшли Қора бахши Умиров. — Думбирани хуп черт экансан. Устозинг Панжибой Ҳасанов уткир созанда-да.

— Ичкида айтабер, овозинг зур, — дейди яна бир бахши. Сен Умир Сафаровнинг «Ойпарча» достонини топиб айт. Хотин-қизлар ҳаётидан ундан зур дoston йўқ.

— Думбирада нота бўлмади, нома бўлади бу номанинг боши юракда туғилади. Тухтамай айтавер. Тортинмасанг, тухтал-масанг, уялмасанг — уйланмайсан худо бериб тилинганга узи оқиб келавсари, — дейди устози Бобораҳим бахши.

Зулхумор Шерназарова ана шундай уғитлар тинглаб, айтиб, эшитиб, уқиб-туқиб бир бахши бўлиб келаяптики, Оқсув дарёсининг шовқинини босғудай куч бор унинг овозида. Биз бўлса бу бахшига кунглидаги энг яхши тилаклари ижобат бўлишини тилаб турибмиз.

Маҳкамтош ҚОДИР қизи,
Сурхондарё

Катта танаффус

БОЛАЛИК МАМЛАКАТИНИ СОФИНАМАН

сал одамовирок синфдош, қиз томон сирғалардинг. Нимадир дейиш кераклигини англайсан, тилинг эса гуё тутилган, ёки хотирангдан бор сузлар учиб кетгандай. У ҳам сени нимадир дейишининг жуда-жуда истайди. Чунки, уртага чуққан сукут уни ҳам хижолатга соларди. Очиқ етган киятини варақлайсан. Ичингда эса яна бир гулгула: ҳозир биров кириб қолса-я, ҳаммаси тамом.

11-синфда анча дадиллашиб қолган эдинг. Худди шундай бир катта танаффусда қўлингга рўқча олиб, у ўқитган саҳифага $E+T=C$ деб ёзган эдинг. У эса ҳамон китоб ўқийётгандай. Аслида саҳифадаги қаторлар сакраб-сакраб кетар, унинг қушлари ҳеч нимани кўрмас, фақат у ёқдан бу ёққа бориб келарди холос.

Инсон ҳамиша уз қўли билан бажарган ишини қадрлайди. Кимлардандир қизганиб унга илинганинг бир ҳовуч довулча бўлса ҳам у чин дилдан узатишган эди, энг муҳими у уз меҳнатинг эди. Кунгирок чалинди. Уқитувчи сал чалгиса галаговур. Сен довулча бермаган қиз (у ҳам бошқалар тутган довулчагини рад қилиб, сени қўлингдан ёмоқчи эди...) ойнага

рилди. Мен шахри азимга ўқишга келдим. Орзусиз қолган қуни одам улса керак деб уйлайман. Аввал ўқишга кириш барчамизнинг ягона мақсадимиз эди. Энди англасак у шунчаки мақсадга етиш учун қўйилган пиллапой экан холос.

Талабалик ҳам узига яраша бир олам. Янги-янги одамлар. Ҳар қуни ўқирса, вақт эса беаёв илгарилар боради. Ҳозирги йиллар аввалгидай узундан узун эмас. Энг катта танаффуснинг турт йили ҳам турт кундай утди-кетди.

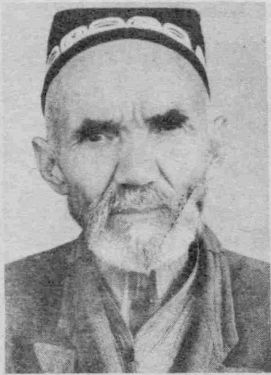
Ҳарким-ки ҳаётдан олмас таълим,

Унга ўргатолмас ҳеч бир муаллим, — деб ёзган эди бир адиб.

Ҳаёт менга турли феъл-атвордаги одамларни рўпара қилди. Бири қулди-ради, бири эса... Яна сени соғинаман, МАКТАБИМ. Одамлари соф қалбли, беғубор — БОЛАЛИК МАМЛАКАТИНИ соғинаман. Қадрдон парталарда қолиб кетган ўзувларни қайта-қайта ўқигим келади. Ич-ичимдан яна гул кутариб 1-синфга боргим келади. Олам гуллари сента тутгим келади БИРИНЧИ-ЎҚИТУВЧИМ...

Мен сени ана шундай соғинаман, синфдош! Сен ҳам мени эслайсанми?

ДИЛБАР

Миршариф ака ҳаётининг сунъи пайдида гушакка микланиб қолди. Кексалик эмас, дард энди уни. Улим тушгада этган кулларида тунгич угли Миркамолга шундай васият қилди.

— Миркамол уғлим, менинг охирагим яқин қолди, улим ҳақ. Кузимнинг тиригида сента айтганидан бир-икки оғиз гапим бор. Яхшилаб эшит, қулогинга қуйиб ол. Эсингдан чиқмаслиги учун бир жойга эиб қуй, кейин асқотлади.

Отанинг гапидан Миркамол сергак тортиди. Бутун вужуди қулоққа айланганча қулоғи қозғоқ-қалам тудди. Касалик ҳужури угли кетпач бемор отаси сузила давом этди.

— Уғлим, мен оламдан утиб кетганимдан кейин қариндош-уруғларини, хеш-қароболарини нутиб юборманлар, ҳар доим йўқлаб, ҳол-аҳвол сураб турирлар. Уларнинг ҳам тайинлаб айт. Агарда ота улғач ҳола йўқ, она улғач тоға йўқ десанлар ёки амма ҳам бир, ҳамма ҳам бир қабилда иш тутсанлар, уша кунни туримда тик туриб қарайман. Шу гапим ҳар доим эсингда бўлсин. Билсанг, қам-қариндошликни мустаҳкамловчи, узаро меҳр-муҳаббат ришталарини боғловчи нарсаси бу шажаралар. Инсонни икки нарсаси бир-бирига яқинлаштиради. Биринчиси унинг насл-насаби, асли-насли бўлса, иккинчиси дастурхон саналари. Уруғ-аймоқчилик, зот-зуррият сураш-сураштириш ёки меҳмонга дастурхон эсини фақат одамзотга хос одат. Тирик мавжудотлар ичиди бошқа жонзотларда бунақа удум йўқ. Хайвонлар иккашчи топишса, инсон тилилашиб топишди.

Шунинг учун шажарани били-

нлар, уни урганиб тикланлар. Бинобарин, бу дунёда ҳамма нарсаси уткинчи, фақат авлодлар умри мангу яшайди. Сулола умри ҳеч қачон сунмайди ва тутмайди. Токи, ер юзиди ҳаёт барқарор экан, у давом этаверади.

Миршариф ака авлодлар шажарасини мукаммал билгучи киши эди. Унга кун нарсани акаси Шермат айтиб берган. Шермат ака хат-саводи бўлмаса ҳам «қуйма-қулоқ» эди. Миршариф ака акаси ва бошқалардан эшитган-билганларини гапириб берди. Зуксо ва зийрак угли эса буларни оқизмай-томизмай қозғоғи қоралаш билан бирга қалбининг туб-тубига жойлашга ҳам улгурган эди. Вақти-соати бити ота васиятларни рўёбга чиқди. Сирларе вилотининг Ховос туманидаги Сармич қишлоғида ва Боевут туманидаги Т.Латипов номида жамоа ҳужалиги ҳудудиди яшаб утган ва айни пайтда истиқомат қилаётган ўзбекларнинг «қирқ» уруғи шажараси тикланди. Бу уруғ шажарасига мансуб кишилар республикамизнинг бошқа жойларида ҳам яшади. Лекин билмаган ва танимаган ҳолда улар бир-бирларидан ўзоқлашиб ёхул бегоналашиб кетган бўлишлари мумкин. Ушбу мақола сабаб қариндошлар топишса, бошлар қовушса, қалблар туташса ажаб эмас.

Ўзбекларнинг «қирқ» уруғи шажараси ҳақидаги гапни мазийдан бошлашга тўғри келади. Чунки бу авлодининг тарихи узун, ўзоқ ўтмишга бориб тақалади. XVIII асрнинг охирида Жиззахда Мулло Ботиркул исми бек утган. У киши ниҳоятда полвон, жасур ва мард бўлган. Юрти учун қўқсини қалқон қилиб қурашган. Улар етти ака-ўка бўлишган. Уша даврга қўқманчи халқ саналган чорвалор қозоқлар Жиззах қўқсини эгалламоқчи бўлишлар. Табиийки, бунга маҳаллий халқ қарши чиқди, норозилик билдиради. Уртада қаттиқ жанг бошланди. Етти оғанини халқ ердамига таяниб она юрт ҳомийси учун қурашга бел боғладил. Лекин бу жангда қушлар нисбати тенг бўлмагани сабабли маҳаллий ақоли душман зарбасига бардош беролмасдан қочиб кетадилар. Майдонда фақат етти оғанини қоллади. Улар мардларча қурашиб душманин утқоқлардан қувиб чиқаришди. Айниқса, бу жангда Мулло Ботиркул бобо жасорат кўрсатди. У киши «қалла солиш» санъатини пухта эгаллаган бўлади. Қўқлаб қозоқларни қалла билан уриб йи-

қитади, ер типлатлади. Жангдан кейин мағлуб бўлган душманлар унга «молашоҳ» деган ном берилди. Эл-улус орасида шу ном билан танилган Мулло Ботиркул бобони уша пайтдаги ҳокимият қаммоқчи бўлади. У бундан фақат қочиб кутулади. Даставвал Сават қўқидан паноҳ топади, сунтра Намингон қишлоғига келиб бир неча йил яшайди. Ҳаётининг сунғи йиллари Сармичда утади.

Мулло Ботиркул бобонинг яқини атона угли — ҳожи Примкул суфи. У одам лекончилик ва богдорчилик билан шуғулланиб кун қурган. Қўқлаб бог-роғлар яратиб, дов-дараклар қўқартирган. Айтишларича, ҳожи Примкул суфининг Баланд-Ҳақир деган жойда экан

қарвонлар ҳам келди. Ҳожи Примкул суфи бобонинг фарзандлари чопарга бошдан оёқ бир сидра сарпо кийдиришди ва бойликин етим-есирлар, бева-бечораларга тарқатишга ижозат берилди. Мадинадан юборилган мерос хатиди езилишича, Ҳожи Примкул суфи уша ерда вафот этади. У кишининг қабрлари жаноби Сарвари Олам Муҳаммад Пайгамбаримиз равазларининг (тило тарновларининг) тағиди экан. Бу авлод вақиларидан кимки ҳажга борса қизқиб кўрса ҳам бўлади.

Ҳожи Примкул суфи бобондан тўрт нафар угил фарзанд қолган. Булар — мулло Мамарайим, мулло Махмадзим, мулло Маматқарим ва мулло Мамарасуллардир. Биринчи угли еттига, кейингиси ик-

воста олиб боради. Оралдан бир ҳафта утгандан кейин у киши хотинига: «елкам чимиллаб кетяпти, бир қур-чи» деб айтди. Хотини қараски, эрининг елка суяги чиқиб етибди, унг қураги атрофиди гўмбаздек шиш пайдо бўлибди. Уша кунни утрилар унга қаттиқ шикаст етказган экан. Полвон одам эмасми, бир ҳафта уша ҳамки тана-сидаги оғир жароҳат оғирини сезмади, аша шунақа, исми-жисмига монанд Алломши келбатди одам бўлган Махмадқарим бобо деганлар. Шу фазилатига оид яна бир қизик мисол. Маълумки, ўтмишда одамлар доғни ўзоқ вақт сақлаш учун махсус ураларга қумишган. Еши улуг кишилар бунга яхши билишди. Уралар қукур ва сатқи билан тағи кент қилиб қовланган бўлиб,

ЎЗБЕКЛАРНИНГ

сада дарахти ўзоқ йиллар яшаган. Одамларга соя-салқин улашиб турган. Бу дарахт 1980 йилда қучли бурондан қулаб тушиб ҳазон бўлган экан. Ҳожи Примкул суфи орномусли, диёнатли, ҳалимдек мўлоим, босиқ ва оғир қарвон табиатли одам эди.

У киши икки марта ҳаж сафарларида бўлиб қайтганлар. Учинчи марта ҳажга жануб кетишларининг эса бошқа сабаби бор эди. Бунинг қисқача тафсилоти қуйидагилар: Сармичлик оғзи шалоқ бир ҳамошти унинг обрўйига пўтур етказиш мақсидида эл-улус ичиди «дас-торингга» деб ҳақорат қилган. Шундан кейин у киши «Энди менга Сармичининг суви ҳаром бўлди», — деб ҳажга кетиб юборадилар. Етти йил утиб қишлоғига қайтиб келса, уша бетавфиқ ҳамюрти ҳали улмаган, тирик бўлади. Ҳожи Примкул суфи унинг дийдорини қуришни хоҳламайди-да, яна мусофирчиликни буйига олиб Сармичдан қиқиб кетади. Намингон қишлоғига бориб имом хатиблик қилиши. Шу ерда бир неча йил истиқомат қилиб, яна ҳаж зиярати интихир этадилар. Муқаддас шаҳар Макка Мадинда кечган ун тўққиз йиллик умри давомида тулган бойликларини мерос хатига битиб чопар орқали Бухорога юборади. Кетма-кет бойлик ортилган

кита, кенжабойи саккизта бола қурган. Уртанчи угли мулло Маматқаримнинг эса Мисробир, Мирфозил, Миркомил, Олимжон, Очуби, Майрам кампир деган фарзандлари бўлган. Еттичисининг исми номатмул. Тўрт угли ичиди Олимжон мулло Ботиркул бобоси каби яланғоч сулдан тоймак деганлар қилишди эди. Айтишларича, у киши авжи киши чилласида яланғоч бўлиб олиб тоқзорга сув тараган эканлар. Оёқларининг жунига епишган музлар қунгирқоқдай шилдираб товуш чиқариб юрган дейишди. Лекин полвонлик бобиди бу авлод орасида Маҳкамбойга тенг келадигани чиқмаган. Ҳақиқий полвон деб шу кишини айтса бўлади. Азамат, анчага доғур елка суяги синиб кетганини сезмасдан ҳам яшаб юраверган экан. Энди воқеа тафсилотини эшитинг. Бир кун Мисробир бобонинг угли Маҳкамбой ун чоғлик эшпақа доғ-дўн ортиб Ховосга жунайди. Кун кеч бўлиб, ҳали қош қораяр-қораймас пайтда угиларга қўқ келади. Улар эшпақа ортилган қопларни ерга ағдара бошлайдилар. Мақсадлари доғни тушириб қолиш бўлади. Маҳкамбой бобо иккита угри билан олишиб енгади. Ерга ағдаришдан эзилдек оғир қопларни бир қўлаб қутариб эшпақларга ортади ва галлани нест-нобўд қилмасдан Хо-

уларнинг ичига дон солинган қоплар тикка-тикка териб қуйилган. Бир урга бир тоннагача галла кетган. Бир кун Маҳкамбой бобо қаеккалик кетган бўлади. У кишининг қаровсиз қолган отлари доғдан бушаган ургага тушиб кетали. Узини шер деб билган ун нафар эркак ҳарчанд урнинишмасин отни урадан тортиб чиқаришолмайдилар. Бунга қуч-қувватлари етмайди, боя-қишларнинг. Шунда боғли Маҳкамбой бобо келиб қолди-да, отнинг белидан арқон солиб бир узи урадан тортиб чиқаради.

Ҳожи Примкул суфининг учинчи угли мулло Маматқаримдан ўча зуррият қолган. Мирғие, Мирфазз ва Мирқурбон. Ҳаммаси угил бўлган фарзандларнинг тунгичи Мирғие бобо ҳозирги Тошкент вилотининг Пскент тумани ҳудудига қаровли Сугити деган жойда яшаган. Ҳалол меҳнати орқасидан оила боккан, оила тебратган. Умрининг охирида у киши оғир бетоб бўлиб қолди. Мирқурбон бобо акасини отда орқасига боғлаган ҳолда Уратепда яшайдиган тоғаси Мирадиникига олиб келади. Мирғие бобо уша кун кечаси бандиликни бажо келтиради. Эрта-си кунни эрталаб Мирқурбон бобо Сармич қишлоғига совуқ хабар

ШАФҚАТ ВА АДОЛАТ БЕКАТИ

Ривоят қилишларига қура уткинчи дунёда адолатсизлик қилган ҳар бир инсон қайта тирилганда оёқ-қули боғланган ҳолда турар экан. Агар адолат билан умр кечирган бўлса адолати унинг оёқ-қулини ечиб юбора экан.

Демак биз ота-оналар оилада ҳам энг аввал адолатли бўлмоғимиз керак.

Адолатнинг асосий шартларидан бири: фарзандларимизга бир хил муносабатда бўлишимиз керак. Борли-бу йористасига алоҳида меҳримиз тушган бўлсада, эинҳор фарзандимиз бундан хабардор бўлмаслиги керак. Айни вақтда фарзандларимиз орасида зуравонликка, қучи етадигани қучсизроғига умр қилишга йўл қўймайлигимиз керак. Фарзандларимиз орасидаги жанжалли муносабатларни шафқат билан адолатли ҳал қилишимиз лозим.

Оиладаги қуч келишимовчиликлар адолатсизликдан ўз ечимини топа олмайдилар. Биз фарзандларимизга энг аввал давомчиларимиз сифатида, бизнинг қуч-қучдоримизни янги улғамларда тақдор етувчи сифатида қарасак масалага адолатли ёндашган бўламиз. Уғлимизни бу «угли» — деб гурурлан-сак, қизимизни қамситсак, қаттамизга ҳамма ишни топишса, кенжамизни «сура қоқди» — деб эркалатсак биз йўл қўйган адолатсизлик янги авлодда давом этиши мумкин. Баъзи оилаларда уйнинг қичиги бўлгучи, қучути бўлган афзал деган нақл ҳам бор. Чунки бундай оилаларда барча қатталар энг қичигиға буюради. Бу ҳолда ҳам ишни бажарилганингизга текширмасдан балки уни қандай ва қим томонидан бажарилганини текширмоқ лозим.

Адолатни асосий нўқтаридан яна бири фарзанднингиздан талаб қилаётганингизни аввал ўзингиз бажармоғингиз керак. Мисол учун ўзингиз чекиб турсангиз-да, фарзандингизга чекишни зарари ҳақида насихат қилсангиз бу насихатингиз самара бермайди. Ҳудоса — роподийлардан бири Умар Ибн Хаттот рополюху анҳу саҳобалардан

бирларини валийликка тавсия этиш учун енларига қачирган пайтларида, тиззаларида фарзандлари утирган экан. Буну қурган саҳоба: Ё Умар, Сиз еш болаларни эркалатишга қандай вақт топасиз, — деб сураганларида, Нима Сиз бундай қилмайсизми?

деган жавобни эшитган эканлар. Шунда саҳоба «Мен фарзандларим олдиди ҳатто қулмайман ҳам» деб жавоб қилди. Амир-ал-муминин шу заҳоти валийликка тайинлаш ҳақидаги фармонни йиртиб-ташпаб «Ўз фарзандига шафқатсиз бўлган киши, вилотга раҳбарлик қилиши адолатдан эмас деган эканлар. Шу ерда алолатнинг таянч нўқтаси — шафқатчилик ака этипти. Биз адолат тарозуси енида меҳр тула қалб билан табассум қилган ҳолда турмоғимиз керак.

Баъзан шундай бўладики фарзандимизга қилган яхшилигимиз қайтмайди, фарзандларимиз бемеҳр туйилади. Ана шунда биз шафқат ила улар олдидида адолат ешингизни етиб қўймайлигимиз керак, янги улар ҳақида узағаларга салбий фикрлар айтиб, улардан нолиб юрмаслигимиз керак. Балким уларни янада қучроқ дуолар қилайликки, улар келажда бизларга муносиб бўлсинлар.

Фарзандларимиз оғта етгани сари улар олдидида муаммолар орта боради. Шунда бу муаммоларни ҳал қилиш ҳар қачон ҳам бизларга ёқавермайди ва бу муаммолар улчови ҳар қачон ҳам бизнинг қаримизига, бизнинг дунёқарашимизга тўғри келавермайди. Мана шундай пайтларда биз ўзингиздан, ўз улчамимиздан келад олишимиз кўпроқ адолатли бўлади.

Биз уларга «менотангман» — деб ўз ҳудосамизни тикиштирганимиздан ортироқ зарар келтир-омаймиш. Айнан мана шундай пайтда шафқат устида туриб, адолатга суяноғимиз керакки, шундагина бизга

рилик фасли келганда фарзандларимиз бизга суянчик бўладилар. Келажакда фарзандларимиз танлайдиган қасб, ҳунар еки улар қурайдиган оила фақатини шу фарзандларнинг малакаси, қизқиқли, иктилдоридан келиб қиқиб, уларнинг истағи ва имкониятларига асосланмоғи керак. Эинҳор, бизнҳор улар ҳаётини пушта қиқиб, пул билан улчаб, уларнинг маффаоти шунда деб зуравонлик қилишга бизнинг ҳаққимиз йўқ.

Доғнишмандлардан бири оила бошлиғини қўпонтга ухпаттанлигидан дилим ранжиган эди, оила аъзоларини полага нисбат

берибди деб уйлаган эдим. Ҳолбуки қўпонт ўз отаридаги ҳар бир қизқичқини соғ-саломат юришига, диқир-диқир сакрашига ва тезда омон-эсон қатта бўлишига масъулдир. Ҳудди шундай, бизлар ҳам фарзандларимизни диллари уксимасдан қатта бўлишларига, ҳаётда ўз урилларини адолатли топишларига масъулмиз. Шу масъулиятни ижобий ҳал қила олаксамиз ота-она деган номга лойиқмиз, ақ ҳолда бизга наинки оилани, балки бир отарни бошқаришни топириш ҳам адолатдан бўлмайди.

Қўшнимизнинг угли ҳарбий хизматни утаб келгани билан табриклаймиз, ўз фарзандимизни ҳарбий хизматдан олиб қилишга ҳаракат қиламиз. Фарзандимиз мактабни аранг тамомлаганигизни биламиз, олийтоҳга олиб кириб қўядиган «саҳий тоғани» қидирамиз. Узимиз эски ҳовлида қоламиз, ўғлимизга янги дангиллама ҳовли-жой қуриб берамиз. Қизимизни боласини олиб қилиб, энг ширин нарсаларини олиб берамиз, келинимиздан епчиликни талаб қиламиз ва х.к. ва х.к. Бундай адолатсизликлар оилада, фарзандлар қўқ олдиди, фарзандлар иштирокида руй беради. Ватан хизматидан олиб қилинган угли энди оилани ҳимоя қилишга арамаса, иктилдорсиз мутахассис ўзи утирган қурсисинигина қурса, дангиллама ҳовлидаги угил отани қуриш учун вақт топа олма, қайнағачи келишдан келиннинг пейнонаси тирлишса, биз қатталар қандай талбир қура оламиз?

Биз қилган адолатсизликлар аввал ўзимизни шарманда қилади, сунтра оилаларимизни бебурд қилади, ҳаттоки оилалар парчаланишга ҳам олиб келади. Демак энг аввал ўзимиз фарзандлар енида, фарзандлар назариди адолатларвар бўлиб қолайлик. Шундагина биз ўзимизга муносиб давомчилар қолдирдик дея оламиз ва бу уткинчи ва қўқна дунёда номимиз абадий қолсун.

Ҳамдам ТҲҲҲҲҲ

(Давоми бор)

«Оила шажараси» танловига

билан кириб боради. У ердан икки отта шатал боғлаб ҳамроҳ билан яна изига қайтади. Уша даврда от асосий транспорт воситаси ҳисобланиб зарурат туғилганда иккита отнинг кучидан бойланишга тўғри келарди. Шундай пайтда тур-бириндан қочирмаслик мақсадида отларнинг буйнига махсус асалган мослама — шатал кийдириларди. Унинг устига эса ҳолағачча юк ортқиш мумкин. Майит шу зайдла шаталга ортилиб Сармичга келтирилади. Мирғис бобо Хужан Туст қабристонига дафн этилади.

Эрининг вафотидан кейин беш нафар болани боқиб-қийинтириш,

айтар, базму-жамилларга жон қиритар эди. Дуторни чунонам чертиб чалариди, кунгиллар жўр бўлиб йилларди. Одамлар хизматига юришлик Миршариф акага катта сабоқ бўлди. Узига хос ҳаёт мактаби ролини ўтади. Бу мактаб уни ҳар томонлама пиширтиб чиқартирди. Шу билан бирга хат-савод урганишга киришди. Илм кетидан эргашиб нурли йўлини топиб олди. 1930 йилдан то 1941 йилга қадар Сармич қишлоғида янги ташкил этилган колхозда кичик ҳисобчиликдан фаолиятини бошлаган Миршариф ака кейинчалик мазкур ҳужалиқни бошқарди. Қиш-

риаллари етишмасди. Фақат маданий хом ашё — хом гиштдан иморат тиклаш мумкин эди. Миршариф ака энг шимариб ишга киришди. Узи лой қориб, ўзи қолипда гишт қуйди. Ҳатто бир езда елғиз ўзи унта уйга етадиган гишт ташлаган пайтлари ҳам бўлди. Ана шундай қуиларнинг бирида у уйига ҳориб-чарчаб қайтди. Хотини келтирган таомга қўл тегизиб туғул, ҳали назар солмай туриб суррайди: «Амаким овқат едимиз?» Отасининг укаси Мирфазз бобо ҳам қариган чоғида унинг қарамогига яшарди. «Озроқ қилиб қуйган эканман, у киши куруқ нон-чой билан ухладилар», — деб жавоб берди хотини. Шунда Миршариф бобо: «Ҳозироқ амакимни уйго-

Мирқамол акадан кейинги Саддинисо билан Мирмақсуднинг умри қисқа экан. Эрта оламдан утиб кетишди. Мирмуса ҳаёт. Уч уғил, бир қизи бор. Унинг укаси Тўйчибой уч яшарлик чоғида вафот этган. Кенжаотой уғил Юсуфжоннинг касби-кори қурувчи муҳандис. Икки уғил, уч қиз ота.

Узбекларнинг «қирқ» уруги шажарасида ота ва она авлодлари баробар урганилган. Бошқаларникидек бирекламалик мавжуд эмас, яъни бировнинг ҳасми деб қиз фарзандлар шажарига киритилмасдан қолмаган. Шунисида қойил қилиш керак. Қолаверса, бунинг узига хос сабаблари ҳам бор. Ота томон ҳам, она томон ҳам «қирқ» уругдан бўлган. Қула-андалиққа шу қоидага амал қилинган. Узбекларнинг бошқа уругига қиз бериб еки ундан келин танланмаган. Бунга Ҳамида оча сингари қайнони қариялар йўл қўйишмаган. Қизлар эрга тегмоқчи, йилгилар уйланмоқчи бўлишса, шу аёлниинг олдига келиб маслаҳат сурашган. Уз замонасининг етук ва ўқимлиши аёлларидан бўлган Ҳамида оча хузурига келганларнинг ҳеч бириндан ерданини аймаган, меҳр-мурувватини дариг тутмаган. Ҳамманиннг ҳождатини чиқарган бу аёл.

Энди тўртта сармичлик тушган бор жойда гурунг мавзусига айланган ибратли бир воқеани айтий. Сармич қишлоғида катта тўй бўлади. Тўйга ён-атрофдаги қаван-дозлар келишди. Биласиз, бу юртда тўй-тумалок, халқ сайиллари улдоқсиз ўтмайди. Хозир ҳам шундай. Уша тўйда қўпқари тутанган кейин куча-қўйга отлар сигмайди. Меҳмон улдоқларига қуноқ — жой топиб бериш, отларини эса ем-хашак билан таъминлаш муаммоси пайло бўлади. Қишлоқнинг сузага етар, гапга етар қатталари ҳам саримчиликларни меҳмонларга бир кеча қўноқ беришга қўндролмайди. Шунда мўйсифидлардан бири: «Ҳамидани чакиринглар халқни ушдан бошқа одам қўндролмайди», деб маслаҳат беради. Ҳамида очани айтиб келишди. Бу аёл эркаклар сингари тўйнинг устидан белини маҳкам боғлаб паст-қам уйнинг томига чиқиб сармичликларга қарата шундай хитоб қилди:

— Нима, сизлар тўй қилмайсизларми? Бу нима деган гап, уят эмасми ахир. Қани, сен фалончи, пистончини ол, отларига бедани

акант беради. Емини қуданг Солижондан сура, унинг арпаси қуп.

Ҳамида оча шу тарика ҳамма улдоқларини оти билан ҳамқўш-лоқларига бўлиб беради. Ҳеч қим қоп-қовоқ уймаган, гапини икки қилмаган. Шу ерлик яна бир мўйсифид Ҳамида очага тан берганлиги, «эркакда ҳам эркак бор, бозор билмас тентак бор. Хотинда ҳам хотин бор, зуваласи олтин бор», деган нақлни айтган эканлар.

Шундай қилиб десантиз айт-версақ гап қуп. Узбекларнинг «қирқ» уруги шажараси ҳақида катта бир асар ёза арийди. Китобга жой бўлгудек материаллар бор. Шунинг учун бу тўғрида мўхтасар сузни ёзмақчи бўлганимда уйланиб қолдим. Шамолдек учқур ҳаёллар фалсафий мушоҳадалар қаршида чекинди. Токи қурраи заминда ҳаёт мавжуд экан, узбекларнинг «қирқ» уруги шажараси давом этаверади, Ҳожи Примкул суфи бобо Намингонга ўтказган чинор сингари мангу яшайверади. Чинор дархатини минг йилдан ортик умр қуради, дейишди. Лекин чинор учун бу ёш чегара эмас. Чунки унинг уругидан ҳар йили янги чинорчалар сузиб чиқади. Улар ҳам минг йиллаб яшайди: шох-лайди, барг ёзади, гуллайди, уруғ қилади. Худди шунингдек шажара умри ҳам барҳаёт, яшовчан, абдиётта интилувчан ва мангуликка дахлдордир. Шунинг учун ҳам сўнги сузни ёзиб бўлмайди.

Комилжон
ТОШМИРСАЕВ

«ҚИРҚ» УРУҒИ

уқитиш ва тарбиялаш Уғилжон момонинг зиммасига тушди. Болалар ҳали ёш, қудилан тузук-қурак бирор иш-юмш қилмайдди. Фақат Миршариф катта фарзанд бўлгани учун шўрликнинг бошига турмуш ташвишлари эрта тушди. Етимликнинг азоб-уқубатларини ҳаммадан кура эрта тағитган ҳам, узоқ тортиган ҳам у бўлди. Бир парча нон топиш илгичида ёшлик кучини сотди. Бойларнинг эшитида мардикорлик қилди. Уша пайтда ҳам Сармичда боғдорчилик анча ривожланган бўлиб, қулам кирди дегунча бойлар тоқ очини тағитин юмшатиш учун мардикор қидиришарди. Айниқса, Миршарифга ухшаганларга харилор қуп топишарди. Чунки у киши жуда бақувват ва меҳнатқаш эди, ҳаммадан ҳам қуп тоқ чопарди. Лекин маҳаллий бойлар унинг меҳнатини қалпирласа, етарли ҳақ тўламади. Шу боис у 1920 — 1925 йилларда ночор аҳолига тушиб қолган оилани боқиб учун Сутити қишлоғига бориб мардикорлик қила бошлади: шолни уради, пахса дегар уради, ер ағдарди. У киши эрталдан-кечгача қора терга ботиб меҳнат қилса, сира чарчамас, руҳан толиқмасди. Сабаби, кунгил санъатга ошқурта, қушқикка шайло эди. Ширали овоз соҳиб бўлгани учун тўй-томосшаларда ашулалар

лок Совети раиси вазиғасида ишлади. Энг муҳими у қандай лавозимда бўлмасин халқ манфаатини қузаб иш юртиди. Шу мақсадда Сармич қишлоғида биринчи бўлиб ун заводини барпо этди. Мазкур завод 1950 йилгача узлуқсиз ишлаб турди. Кейинчалик эҳтиёт қисмлар етишмаслиги туғайли тўхтаб қолди. Бу орада машинум уруш бошланди, тузилган режалар барбод бўлди, эзгу ниятлар пучга чиқди. Эл қатори у ҳам қўлига қурол олиб Курск ёида жангга кирди. Шу ерда 200 нафар жангчи немисларга асир тушди. Улар орасида Миршариф Мирғисе угли ҳам бор эди. Чехословакиядаги оғир меҳнат колониясига ташланган бу асирлардан 39 нафари соғ-омон қолди. Урушда асир тушганларга ҳукуматнинг муносабати яхши эмасди. Улар таъкиб остига олинди, суроқ-жавоб қилиб туриларди. Миршариф ака бунинг «таштини» сурган. Шу боис бўлса керак, уруш тугагандан кейин тақлиб етишса ҳам у раҳбарлик лавозимига ишлатилиш ҳоҳламиди. «Колхозда ишлаб, ўзимни қурсатаман», — дерди нуқул. У сўзида турди. 1950 йилда оиласи билан Т. Латипов номли жамоа ҳужалиғига кўчиб қочди. Уша пайтда колхозчилар ерғулада яшашарди. Уларга уй-жой қуриш учун қурилиш мате-

тиб, овқатни ичириб бушаган қосани мента қурсатасан», — дея амр қиладди. Начора хотин учун эрининг сузи амри вожиб, унга итват этишга мажбур эди. Аммо хотин зотининг товук сифат феъли бор. Миннат қилмаса туролмайдди. Шу тобора хотини огрингандек бўлди. Мирфазз бобони қаргаб гудрангани эрининг қулোগига қалиниб қолди. Гарчи юрагига огрик қирсада, Миршариф ака тишини тишига босали-ю, қаҳрини ичига ютади. Эртаси кун хотиниладан «Кеча амакимни нега қарғалинг», — деб сурайди. Хурматой мого ер чизиб қолди. Шундан кейин Миршариф бобо:

— Эрининг уруг-аймоғини ҳурмат қилмайдиган хотин билан бир никоҳда яшаб бўлмайди. Бу гуноҳи азим. Бугундан эътиборан сенга уч талоқ бердим, — деганича тунининг унгирини қоқиб уйдан чиқиб кетди.

Миршариф бобонинг биринчи хотини Хурматой момолан Турсунои исми қизи бўлиб, у беш яшарлиғида вафот этган. У кишининг иккинчи оиласидан олтига фарзанди бор. Тўнғич уғиллари Мирқамол ака олий маълумотли ўқитувчи. Салкам қирқ йилдан бери маориф соҳасида ишлайди. Қўпгина ешларнинг мураббийси, олти нафар фарзанднинг меҳрибон отаси.

Мададгалаб мактуб

улдирмоқчи бўлди. Шу ерда бўлган одамлар уни ажратишга тушди. Лекин фақат қиз бепарво эди. Тиржайиб турарди. Бунинг қурган аёл қизига ўқатди. Пичоқ қизга тегди. Унинг баданида эл сантиметр жароҳат пайдо бўлди. «Тез ердан» қақиринди. Жума кун 17 апрелда шифохонага тушган Манзура бир соат ҳам етмади. Шу ерда ҳам уйнаб-қўлаб юрди. 20 апрель кун уйга қайтди. У шифохонада ҳамхоналарнинг, ҳамшираларнинг пуллари, буюмларини ўғирлаб, ёстиқ жилдларига беркитиб қўйгани аён бўлган. Утган воқеа хусусида бир ой давомидла тергов бўлди. Маҳалладолимиз Қудратилла Ҳабибхоннинг ен қўниси бирга терговда ҳам қатнашди. Терговчи қўрқманлар ҳеч нарса бўлмайди, қамалмайди деб сўз берди. Биз — маҳалладоллар бунга ишондик. 16 май кун бехосдан суд белгиланганини қўншилиб телефон орқали соат ун иккиларда эшитишди. Ҳабибхон гувоҳларни йигиб боргунча соат икки ярим бўлди. Аммо судга қақирув қозони келгани йўқ. Маҳалладан 3-4 киши боришга улгурди, холос. Судья Этамбердиев Олимжон хонасида суд ўтказилди. 18 май кунни ҳукм ўқиб эшиттириди. Ойназорга 3 йил қамоқ ҳазоси тайинланди. Қиёмат шу ерда бўлди десақ ҳам бўлади. Воқеа сабабчиси — Манзура шўнчаки йилгиди. Лекин 8-синфда ўқийдиган Маҳмуд, 10 ёшли Уғилбой, 4 ёшли Акмалжонлар оналари кетилдан дол солиб йилгашди. Шу иллардан кейин ҳам Манзура узини унглаб олмади. Онани қамоққа жунатган кун, кечаси 12 да уйга келди.

Бизнинг «дом»га янги қушни келган қуниёқ хонадонда жанжал қилди. Эр-хотин шўнчаки келишолмагандилар, дея унга эътибор бермагандим. Аммо бундай ҳолат қунора давом этаверди. Дол-фаредлар, ҳақорат, тақдирлар турчиди. Уларнинг қилишларидан фарзандларнинг олдига улаиб, ерта қирғудек бўла бошладик. Шундай қуиларнинг бирида эшик қуниргоридан уйғониб кетдим. Девордаги осма соат учини қурсатиб турарди. Эшикни очдим. Остонада азоблардан алдойи тамом бўлган аёл деворга беҳол суяниб турарди. — Қушни, тез «қорий» қақиринг, — деди у зурга. — Эрим томирини кесиб қўйди. Ерданга шопилдим. Уйга қиравериб эр қўзилиб етар, билгидан

Маҳалладоллар уйлариинг эшик ва деразаларини беркитиб чиқиб кетишган эди. Манзура деразани синдириб қуриб уклаган экан. Эрталаб буниси курс, онасининг қўнлақларини, румолларини, ички қийимларини тўғиб олиб қўйибди. Қўншилиб йигиллиб милицияга бериб юборишди. Лекин тўрт соатдан кейин милиционерлар уни яна қайтариб олиб келишди. Хужжат тайерланган, биз уни кейин керакки жойга бериб юборамиз, дейишишди, шу билан кетишди. Манзура шу қуниёқ уйдан қочиб кетди. Энди уни оқсидан ахтариб қуриданг онани йўқ. Қонун қонунда. Қонунга қараб иш қилишнинг керак. Лекин... Ҳар бир султануви — инсон ахир! Ҳар бир инсон — бу битта қатта китоб. Инсон тақдиринг! Бу воқеа бизни бефарқ қолдиролмайди. Биз беғуноҳ аёл — она иши судга қайта қурилиб, овоз этилишини сураймиз.

Марғилон шаҳар «Увайсий», «Шалдирема» маҳаллалари фуқаролари номидан: А. Ҳасанов, А. Тўхтасинов, М. Юсупова, Х. Тўрабекова, Э. Рўзиева, М. Ҳамроилева, Х. Қўдашев, Х. Қўдашев, З. Салиева, С. Мадминова, С. Абдуллаева, М. Аҳмедова, М. Юсупова, О. Эминовалар...

ТАҲРИРИЯТДАН: Одамлар орасидан меҳр-оқибат қўтарилаб кетди — нега шундай? Нима бўлиб ўн? — дея баъзи-баъзида ҳолиб қоламиз. Юқоридagi маҳалладоллар мактуби эса... Ҳаётимизда барбир ахшилик бординини, меҳр-оқибат устувор эканлигини, яна бир бор исботлаётгандек гўё. Биз инчонамиз тўрт фарзанд ҳаққи-хурмати Ҳабибхон Ҳасанова албатта озолиққа чиқадди.

Биз бу борада қандай чора-тадбирлар қўрилгани ҳақида Фарғона вилояти хотин-қизлар қўмитаси, вилоят суди идорасидан жавоб кутиб қоламиз.

Азият

АРОҚНИНГ КАСОФАТИ

қон кетарди. Сал наридаги бола-қайнинг юзлари, пешоналари тирналган, қулаари сунуқ. У йилгасам, ҳар замонда энтикиб қўярди.

Майлму бўлишча, ичкиликка тушиб олган эрининг қаттагидан қурққан хотин икки боласи билан ошхонага яширинишиб, ичидан қўлфалаб олади. Қутуриб кетган эр эшик ойнасини уриб синдиради, натижада ойна синиги қон томирини кесиб юборади. Бир неча ишша парчаси эса уғил Шухратжоннинг бошига тетади.

...Назмixon билан маҳалла поликлиникасида танишганман. У қулидаги гудгаи билан бу ерта тез-тез келиб турарди. Навбат қутиб ўтириб, сўхбатлашиб қолдик. 14 йилдан бун турмуш уртоғи иккиси фарзанд илгичида худого нола қилишибди, охири бола асраб олишга мажбур бўлишган. Ҳаётим мазмунига айланиб қолди, — дейди Назмixon. — Лекин, афсуски, бола тумга рухий хаста экан. Духтирлар мастлик оқибатида тутилган дейишди.

Аёл сузларида чексиз изтироб, гамташвиш аломатларини қураман. Юратин эзилди. Уйланиб қоламан.

Бу беғуноҳ бола қайси бир майхурунинг зурриели экан?

МУХТОР СУЛАЙМОНОВ

ПИЧОҚНИ УЗИГА УРМОҚЧИ ЭДИ-Ю...

сузига қирмас, унинг насихатларига қулоқ ҳам солмасди. Оқир-оқибатда мушфиқ онанинг Манзурага кучи етмайдиган даражага етди. Қуилардан бир кун Манзура ана йўқолиб, уч кундан сунг пайло бўлиб қолди. Она йиллаб тергашга тушди, қаерда юрганигини сурштириди. Аммаси Мўхсархон билан, қаердан келган бўлсанг бизни олиб бориб қурсатасан, деб сурашди. Бозори қиз эса иккаласини алдаб, ҳар хил қучаларга, жойларга олиб борди. Янги автовокзал ёнига келишганида онанинг дармони қолмади. Бошқа юрломас эди. Она (Ҳасанова Ҳабибхон) ўзи касал-ванд, иккинчи тўғуш ноғирини. Утган йили беш ой паралич бўлиб бир жойда ётган эди. Шу ерта келишганида тоқати тоқ бўлиб қизини қарғайди, у бўлса онани ҳақорат қила бошлади. Атрофдаги уйлариан одамлар чиқиб, «Қиз бок-май кет... Тарбия беролмасанг, нега турсан», — дея лашмон беришди. Она чидай олмади. Уйга келганида қизини яна қарғайди, урди. Алам устида турганида бозордан овсини Ҳамидхон келиб: «Бозордаги Топхон опадан қизингиз 900 сумлик печене, шоколад, вафли олиб кетибди», — деди. Она ўзи ҳақ устида турган эди, аёл қалбига бу гап ёнгин бўлиб тушди. Елғиз бошда ҳаёт ташвишлари, бола-чақани боқиб муаммоси турганида, бу ишлар ортиқча бўлди. Маҳалламиз кескалари, аёллари унинг ҳаётини жуда яхши қилишди. Тирпилиб-тирмашиб уйим уй бўлсин, болаларин бировдан кам бўлмасин, оқ қолмасин деб кечало-қундуз ҳаракатда. Бу аёлниинг ўзи оиласига нисбатан салокати ҳаммага аён. Лекин бозори қизнинг қилим-қилирмишлари шундай оғир, ваъзини аёл асбобларини ҳам қақшатиб издан чиқарди. Овсинининг гапини эшитган она қулига пичоқ олди. «Бунақа ҳаётнинг мента кераги йўқ» — дея узини

ТАБРИКЛАЙМИЗ!

Шириндан-шакар қизалоқ-ларимиз **ФОТИМА** ва **ЗУХРАХОН!**

Сизларни таваллуд айёмингиз билан қутлаймиз! Қўшалоқ гулдек очилиб, қушларимизни қувнатиб, ақлли ва одобли, қомил инсонлар бўлиб вояга етишингизни Оллоҳдан тилаб қолаймиз деб:

Ота-онангиз

Азиз ва меҳрибон онажонимиз **Дилором** **ГУЛОМ** қизи

Сизни 1 июн таваллуд айёмингиз билан чин қайғимиздан қутлаймиз!

Сизга Оллоҳдан узоқ умр, соғ-саломатлик сураймиз. Хонадонимизнинг порлоқ нури, фарзандларингизнинг бекам бахти бўлиб юринг, деб қолувчи:

Умр йўлдошингиз **Тоҳиржон**, фарзандларингиз **Хосият**, **Умид**, **Фахридин**, **Нилуфархонлар**.

Ҳурматли **Абдусаттор** **АБДУГАФУРОВ!**

Сизни кутлуг 40 ёшингиз билан самимий табриклаймиз. Сизга мустаҳкам соғлиқ, гузал ҳаёт ва боқий умр тилаймиз.

Ойингиз **Саодат**, умр йўлдошингиз **Фарида**, фарзандларингиз **Абдураззоқ**, **Озода**, **Абдушукур**.

Ҳурматли **Бахтиёр** **ҲАМДАМОВ!**

Таваллуд кунингиз муборак бўлсин. Бахтимизга доимо соғ-саломат булинг.

Умр йўлдошингиз **Шоира**, фарзандларингиз **Элёр**, **Дониёр**, **Нилуфар**.

ЖАМОЛИДДИН!

Сени туғилган кунинг билан табриклаймиз. Сенга узоқ умр, бахт-саодат тилайми. Оллоҳ умрингни зиёда қилсин. Сенга чексиз бахт тилаб,

опанг **Барно** ва **Акбаровлар** оиласи

«KIBO» POYAFZAL KORXONASI

Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кўни муносабатин билан Ўзбекистон Республикасининг ўғиллари ва қизларига самимий саломлар йўллайди!

Айёмингиз муборак бўлсин!

Ҳурматли ота-оналар!

Ўзбекистон иқтисодиётига муносиб ҳисса қўшаётган «Кибо» корхонаси фарзандларингиз уғун энг кўркам, энг сифатли оёқ кийимларини таклиф этади.

Манзил: 702100, Чирчиқ шаҳри, Поёнафзаллар кўчаси, 1-уй. «КИБО» болалар поёнафзали. ЛПД. Ўзбек-герман қўшма корхонаси.

Тел. (8-37171) 6-05-91,
6-06-14.

Факс (38-37171) 6-08-37.

ТАНҚИД — КЕЛАЖАК МЕВАСИ

1. Танқид алоҳида олинган шахс ёки жамоадаги камчиликларни йўқотишга ёрдам беради, деб ҳисоблайсизми?

А. Ҳа—1. Б. Йўқ—0. В. Баъзан—2.

2. Кишини омма уртасида танқид қилишга қандай қарайсиз? А. Табиий ҳол—3. Б. Йўқ—1. В. Ҳазил аралаш бўлса майли—0.

3. Бошлиқни танқид қилиш мумкин, деб ўйлайсизми?

А. Ҳа—3. Б. Омма уртасида эмас—0. В. Баъзан—1.

4. Ўз-ўзини танқидга муносабатингиз?

А. Табиий нарса—3. Б. Баъзан зарар қилмайди—2. В. Бошқаларга иш қолмайди-ку—1.

5. Бировни танқид қилаётиб, унинг шахсиятига тегишмасликка ҳаракат қиласизми?

А. Ҳа—3. Б. Йўқ—1. В. Баъзан—2.

6. Бировни танқид қилаётиб, унинг ишидаги айрим ютуқлар

ни ҳам эслатиб ўтишни мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайсизми?

А. Ҳа—2. Б. Йўқ—1. В. Баъзан—3.

7. Танқидда меъер бўлиши керакми?

А. Албатта—1. Б. Йўқ—0. В. Баъзан—3.

8. Бировни танқид қилаётиб, камчиликларни тузатиш юзасидан таклифлар ҳам киритасизми?

А. Ҳа—2. Б. Йўқ—1. В. Баъзан—3.

9. Сизни танқид қилишса, қандай йул тутасиз?

А. Дарров жавоб бераман—1. Б. Хафа буламан, лекин жавоб бермайман—0. В. Тўғри хулоса чиқаришга интиламан—3.

10. Танқидга жавоб бераётиб қайси йўлдан борасиз?

А. Камчиликларимни тан оламан—2. Б. Танқидчининг ўзини танқид қиламан—0. В. Бошқаларга айбни юклайман—1.

11. Танқид жигингизга тегадими?

А. Ҳа—1. Б. Йўқ—2. В. Баъзан—0.

12. Сизни танқид қилган одамни ёмон қўриб қоласизми?

А. Ҳа—1. Б. Йўқ—3. В. Танқид носамимий бўлса—2.

13. Сизни танқид қилган одамга муносабатингиз узгарадими?

А. Йўқ—3. Б. Имкон бўлди дегунча унияма «тузлайман»—0. В. Маълум вақт ундан узимни олиб қўчиб юраман—3.

14. Ўз-ўзини танқид қилувчиларга муносабатингиз?

А. Улар кўрқоқ ва «хамелион»—1. Б. Табиий ҳол—2. В. Бу борада шўшилмаганлари маъқул—1.

15. Жиноят кодексда танқидчини таъқиб этганлик учун жавобгарлик қўзда тутилганми?

А. Ҳа—3. Б. Йўқ—0. В. Билмайман—0.

16. Сизнингча, танқид нима?

Ўзингизни биласизми?

А. Танқид — келажак меvasи—2. Б. Танқид — захри қотил—0. В. Танқид — мода—1.

8—18 БАЛЛ. Танқидга муносабатингиз салбий. Сизни танқид қилишларини еқтирмайсиз, лекин бошқаларни танқид қилаётиб, ўзингиз меъерни унутасиз. Сизни танқид қилаётганларга қўпол жавоб беришингиз ҳеч гап эмас.

19—32 БАЛЛ. «Танқидга чидаса бўлади», деб ҳисоблайсиз. Лекин баъзан танқидчидан хафа бўлишингиз, унинг ўзини «тузлашга» интилишингиз, ўзингизни оқлашга уринишингиз ҳам мумкин.

33—45 БАЛЛ. Танқидни табиий ҳол сифатида қабул қиласиз. Ўз хато ва камчиликларингизни очик тан олишдан қўқмайсиз. Ўзгаларни танқид қилаётиб эса меъердан чиқмасликка тиришасиз.

Дармон **ИБРОҲИМОВ** тайёрлади

Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармаси Наманган вилоят болалар жамғармаси бўлими бошлиғи Наталья Александровна Рязанцевага олмаси

ТЮТЮКИНА МАРИЯ
ДМИТРИЕВНА

вафоти муносабати билан ҳамдардлик изҳор этади.

Инсонда галати бир одат бор. Болалиги утган масканга талпинаверади, уни кумсайверади...

Бирок, уша талпинган гуша барбод булган бўлсачи? У ҳолда энг куп жабр-ситам болаларнинг чеккига тушиши табиий.

Тахририятимизга келган бир хат юзасидан пойтахтимизнинг А. Икромов тумани, Жамшид кучасидаги 60-уйга бордим. Ҳовлида уйнаб юрган болакай бир зум менга қараб турди-да, ичкарига қочди. Хайрон бўлдим. Хонадон эгалари ва қуни-қушнлар билан суҳбатлашганимда у яна пайдо бўлди. Ҳадиқ тула кузларини мендан узмаган ҳолда жавдир-раб тураверди. Кейин туйқусдан: «Хола, сиз мени адамга обектгани келди-йизми? Кетмайман. Бўйим билан қоламан. Равшан катта бўлса ўзи келди мени кургани!» — деди йиғламираб.

Тахририятимизга ердан сураб келган Ҳошимова Мавжуда ҳоланинг кичик набираси шу бола экан. Исми Исломжон. Опа уни уз тарбиясида олиб қолиш учун роса олиб-югурибди. Охири биздан нажот сураб келибди. Мавжуда ҳоладан набирасини узид қолдириш учун нега бунча интилаётганининг сабабини сураганимда, у хурсиниб қуйди-да, гамгин ҳикоясини бошлади.

«... Катта қизим Мухаббатни узатаётганимда бошига шунча қургуликлар тушди, деб ҳаёлимга ҳам келтирмаганим. 1988 йилда қизимнинг туйи бўлди. Ҳар ҳолда қувим уғил бўлади, деб суянгандим. Йук, мен уйлагандек бўлмади. Қаҳри қаттиқ, дийдаси тош қувв чикди. Қизим менга куп нарсани айтмасди. Лекин касалини яширсанг, иситмаси ошкор қилади деганларидек, баъзан уйга келганида қизимнинг қул-оққларида қуйишдан қолган чандикларни қуриб қолардим. Кейин билсам қувим унга қайноқ чойларни сеппи юбораркан. Бошини деворта уриб калтакларкан. Охири шу даражага бориб етдики, қизимни «жинни»га чиқариб ҳайдаб юборди. Болаларини эса олиб қолди. Соппа-соғ узатган қизим майиб-мажруҳ бўлиб қайтиб келди. Бош оғрик дарадига чалинди. Устига-устак фарзандлари соғинчи дард устига чиққон бўлди. Шу зайлда иш судга бориб етди. Ҳар тугул суд болаларини қизимга олиб берди. Қувнинг ажралиш ҳақидаги аризаси рад этилди.

— Нима учун?
— Чунки қув судга қизим ҳақида «Бу ақлан заиф, ҳатто руҳий касалликлар шифохонасида руйхатда туради», деган ҳужжат топширган экан-да. Биз эса бундан мутлақо беҳабармиз. Шундан сунг қизимни ҳар томонлама тиббий қуриқдан утказишди. Тиббий экспертиза «Алимова Мухаббат руҳан соғлом, унга фарзандларнинг тарбиясини ишониб топширса бўлади. Фақат калтакданми ёки қаттиқ урилишданми мияси қайқалган», деган ҳулоса чиқарди ва давола-

ниш учун нейрхирургга йулланма берди.

— Суддан кейин бирга яшашкан экан-ку?

— Ҳа, икки ойча бирга туришди. Кейин меникида яшамоқчи бўлишди. Лекин қувв юкларини тушириб кетгани буйи қорасини қайта қурсатмади. Лоақал бирор марта ҳам ахвол сураб келгани йук. Қайта-нга уйланиб ҳам олди. Бунини эшитган қизимнинг ахволи оғирлашиб, қуя-қуя армон билан 1997 йилнинг 30 ноябрида оламдан утди.

— Наҳотки шундан кейин ҳам қуввингиз келмаган бўлса?...

— Йук, бағритош экан,

«БУВИЖОНИМ БИЛАН ҚОЛАМАН!»

келмади. Қизимнинг овсинлари эшигимдан уша қуни йиғлаб кириб келишди. Қачонки, судда олд судя танбех берганидан кейин қувв жонивор бирров бош суқиб, номига фотиҳа уқиган бўлиб кетди. Қизим Мухаббатнинг вафотидан кейин шу Исломжон набирамга жуда суяниб қолдим. Ҳайҳотдек ҳовлида у билан ёлғизлик билинмайди. Ишқилиб, шугинани куп қурмасин, деб намозларимда дуои-фотиҳа қиламан.

Бирок «Аяган кўзга чўп тушаркан», қувв Алимов Бахтиёр углини қайтариб олиш мақсадида судга ариза берди. Шу йилнинг 15 апрел куни А. Икромов тумани судида даъвогарнинг аризаси қуриб чиқибли, Исломжон Ҳошимова Мавжуда қарамоғида қолдирил-

аёлга биргина набирамни ҳам раво қуришмапти.

Эҳтимол, мен ноҳақдирман. Аммо қизим шунчалар хурланган жойда фарзандларига яхши муносабат, меҳр-мурувват қурсатилишига ишонмайман. Бунинг устига қуввингизда фарзандли бўлади. Менинг эса шу набирамдан бўлак ишонган тоғим, юпанчим йук. Шунинг мендан тортиб олишса-я», — эзилли йиғлайди Мавжуда хола.

Бу воқеанинг тафсилотлари билан танишган сайин изтиробга тушасан киши. Яхшиямки, дунёда диенат, одамийлик, инсонийлик каби туйғулар бор. Қолаверса, ҳамма нарсадан устувор қонуларимиз бор. Шулардан қунтил таскин топади.

Биз Акмал Икромов ту-

мани суди судяси Жаҳонгир Абдуллаев билан телефон орқали боғланиб, Алимов Бахтиёрнинг эътироз аризаси бўйича фикрини сурадик:

— Одатда она вафот этгач, фарзандлар ота қулида, ота вафот этса она қулида қолиши табиий. Бирок қонулардан четта чиқмаган ҳолда фақат адолат юзасидан ҳал этишга, вазиетни тугри баҳолаб ҳукм чиқаришга ҳаракат қилдим. Бунга қуйидаги ҳолатлар асос бўлади, деб уйлاديم.

Мавжуда хола ёлғиз, айни чоғда мотамсаро ҳам. У қизидан айрилгач, набираси Исломжонга меҳр қуйган, бола ҳам бувисига меҳр қуйиб, унга урганиб қолган. Ҳукм чиқаришда шуларни ҳисобга олдим. Ахир онаизорни сунгги овунчоғидан ҳам айирсак, адолатсизлик бўлмайди-ми? Қолаверса, даъвогар Алимов Бахтиёр илгари на хотинидан, на фарзандларидан бирор марта бўлсин хабар олмаган. Кейин унинг бирданга меҳрибон бўлиб қолишига ким қафолат бера олади? Бошида бўлмаган меҳр-оқибатнинг охирида бўлиши ҳам қийин. Ҳар ҳолда бу менинг биринчи қураётган ишим эмас, озми-кўми тажрибам бор, инсонпарварлик ва қонуний томондан тугри иш қилдим, деб уйлайман.

Мана, азизлар воқеа тафсилотлари билан қисман бўлса-да, танишдинглар. Гамбода Мавжуда холага ҳозир ҳар қандай таскин бефойда. Сабаби ҳали шикоятлар, ариза ёзишлар тинамаган. Яна суд бўлиши керак. Кичик Исломжоннинг тақдирини ҳали номалум бўлиб турибди. Унинг эса бувисидан айрилгиси йук. Эшик тик этса, юраги шиг этади. Дадасига олиб кетишларидан қурқайди. Мавжуда хола ҳам хавотирда. Ниҳоят, оғир бўлса-да, унда сунгги саволимни беришга журъат етдим.

— Агар суд Исломжонни отасига қолдирса...

— Шунинг учун ҳам сизларнинг газетангизга мурожаат қилдим-да. Менинг оилавий аҳволимни, дарду-ҳасратларимни эзиб чиқарсангизлар нафи тегар ахир! Зора, адолат яна бир бор тантана қилса, суюкли набирам мен билан қолса.

— Сизлар нима дейсиз, Исломжонни бувиси билан қолдиришармикан?

Басира САЙИД АЛИ

ИБН СИНО САБОҚЛАРИ

МУРЧ

Мурччи майиз билан қушиб чайнаса, епишқоқ балғамни кучиралади ва бутунлай йуқоталади.

Мурч оғриқларни босувчи ва асабини қиздирувчи. Агар асал билан қушиб тангалайта суртилса, томоқ оғригига фойда қилади ва упкани тозалайди.

Агарла алаңлаган дориларга қушиб истеъмол қилинса, йўталга ва кукрак оғриқларига фойда қилади.

Ёг билан қушиб суртилса, эт увушшида фойда қилади.

ТУРП

Турплагини энг қучли нарса уруғи, сунгра пўсти, ундан кейин барги ва ниҳоят этидир.

Уруғи эса аъзоларда пайдо бўлган қизғин қонгалашга ва бошқа ет рангларга, изларга ва сепкилга фойда қилади.

Етмак билан қушиб суртилса, ҳусусан ҳаммомда, оқ доғни кеткизади.

Агар уни асал билан қушиб боғланса, ёмон яраларни ва сунгра яраларни қуради, уруғи сирка билан қушиб ишлатилса, гангреноз ярани бутунлай қурибди ташлайди.

Уруғи бутунлардаги дўқиллашнинг қайтариди, бутин оғриқларига ҳам жуда яхши таъсир қилади.

Сикиб олинган суви ва ёғи қулоқдаги ел бодга жуда фойда қилади.

Турпнинг барги қуришни утқир қилади.

Турпнинг барги ва баргининг суви жигардаги тикималарни очади ва сариқ касаллигини йуқотади.

Турпнинг уруғи жигар оғригини кеткизади.

Агар турпни янчиб чаённинг устига қуйилса уни улдиради.

ПИСТА

Писта узидаги аччиқлик ва хушбўйлик билан жигардаги тикималарни очади. Ёғи қуёқ хушқилдан пайдо бўладиган жигар оғриғига фойда қилади.

Писта қунтил айнаши ва қушишни қайтаралади.

БЎЗА

Арпадан қилинган буза сийдикни ҳайдайди.

Агарла бузада фил суяги ивчилса уни юмшатиб юборади ва уни ишлаш осонлашди.

САБИР, АЛОЙ

Алойни асал билан қушиб урилишдан қолган изларга қуяйлади.

Алой яраланаётган мылқакни битиради.

Шароб билан қушиб туқиллаётган сочга қуйилса унинг туқилишини тухтатади.

Шароб ёки асал билан ишлатилса, орқа тешик ва Эркаклар олатининг ишларига, тилининг икки томонига жойлашган мушак ишларига фойда қилади.

Битиши қийин бўлган яраларга, ҳусусан орқа тешик, эркак олати, бурун ва оғиздаги яраларга ҳамда оқма яраларга фойда қилади.

Алой бутин оғриқларига фойда қилади.

Қуз яраларига, қўтирга, оғриқларга ва қуз ички бурчагининг қушиб аччиқлишига фойда қилади, ҳамда унинг рутубатларини қурилатади.

Алойдан икки қўи икки соғуқ ёки илтиҳ суви билан ичилса, метдани шилқилли ва сарфоровий чиқиндилардан тозалайди.

Баъзан у метда оғригини бир қунлақ тузатади, жигардаги тикималарни очади.

Сурги бўлиши сабаби сариқ касалини тузатади.

Саидмурод САИДАҲМАД тайёрлади

ДЎҚОНЛАР ЎЗБЕКОНА «БАРБИ» ГА ТЎЛСА

Бир пайтлар «Қуғирчоғим Наташа» деган қушқик буларди. Кузлар кум-қук, сочлари сап-сарик Наташахошларни уйнаб, аллалаб, мурғак тасаввурларида она бўлишарди, қизалоқлар. Дунёда Барби номи машҳур қуғирчоқлар ишлаб чиқарилаётганини яқин-яқингача билишмасди.

Бундан 39 йил муқаддам «Маттел» фирмаси дунё қизалоқларига илк бор инсон анатомиясига монанд келувчи гаройиб қуғирчоқларни тақдим этди.

Маълум бўлишича, Барби қуғирчоқларининг бутунги қуришлари 1977 йилда татбиқ этилган бўлиб, миллионлаб қизчаларнинг сеvimли овунчоғига айланиб келмоқда. Аммо қуғир-

чоқ бир неча бор феминистларнинг қаршилигига учради. Яъни уларнинг назарида қуғирчоқлар буртирилган гавда қурилиши билан аёллар гашига тегаркан.

«Маттел» фирмаси вакилининг айтишича, буйил қуғирчоқни жиддий «пластик операция» кутмоқда экан. Қуғирчоқ тузилишида буладиган бу узариш Барбининг янада жозибалдор, харилорғир бўлишини таъминлайди, дейишмоқда мутахассислар.

Шуни таъкидлаб утиш лозимки, ҳар секундада дунё бўйича 2 донна Барби қуғирчоғи сотиларкан.

Қуғирчоқларнинг машҳур фирмаси ҳозирга келиб оқ танли ва негр, малласоч, малика, уқувчи

ва ҳатто тиш доктори шаклидаги қушқаб Барби қуғирчоқларини ишлаб чиқаришган. Ҳатто ақинда «Бекки» дея номланувчи но-гиронлар аравачасида утирган қуғирчоқ яратилди.

Хуллас Барби қуғирчоғи дунё қизалоқларининг қалбини тула забт этгани ҳақиқат. Бирок дукон пештахталари ва бозорларда дуппила қийган, сочлари узун, ўзбек миллий либосларида муқамал ишланган қуғирчоқларни иш-тайди, киши. Зора шунда қизалоқларимиз қуғирчоғим Наташадан Барбига эмас, Фотима, Зухра ва бошқа ажайиб ўзбекона номдаги овунчоқларини алалашга утишса.

Алижон САФАРОВ

«ШОНЪ ЮЛДУЗИ» МЕҲМОНИМИЗ

«Тонг юлдузи» газетаси азиз фарзандларимизнинг энг сеvimли нашридир. Халқаро Болаларни ҳимоя қилиш кўни муносабати билан «Тонг юлдузи»ни меҳмонга қақирдик.

Газета бош муҳаррири, шоира Умида Абдуазимова совга тариқасида ушбу саҳифалардаги мақолаларни бизга топшираркан, шундай деди: — Газетамизга жуда кўплаб мактублар келади. Биз ёш дўстларимизнинг дунёга зийраклик ва теран нигоҳ билан боқиларидан хурсанд бўламиз.

Ёш муаллифларимиз бизга кўрган-кечирган воқеалари ҳақида, ўзларини қийнаётган ўзига хос муаммолар, ўй-хаёлар ҳақида рўй-рост ёзадилар.

Биз эса бу мактубларни саралаб газетамиз саҳифаларида «Катталар болалар нигоҳида» ва «Қўлғинга гапим бор» руқни остида бериб борамиз. Ишончимиз қомилки, улар «Оила ва жамият» газетасининг мухтарам ўқувчиларига ҳам маъқул келади.

ОРЗУ ХОЛАМ ЙИҒЛАДИЛАР

Мени уйда ҳам, кучада ҳам нуқул «бунача маҳмадонасан» — дейишди. Мен ўзимча маҳмадона эмасман деб уйлайман. Чунки ҳамма нарсаси кизиқишим сабаб, савол

сурадим: Кейин қандай юрадилар? Аяжонимнинг жаҳллари чиқиб кетди шекилли, индамай уйга кириб кетдилар. Мен эса ҳақиқатан ҳам кейин қандай юракчилар-а, дея уйлай бошладим.

беравераман. Тушуниб олганимдан сўнггина жим утираман ҳолос.

Менинг жуда ҳам меҳрибон Орзу холам бўлди. Улар бир йилдан буён касалхонада ётибдилар. Мен аям билан тез-тез бориб хабар олиб тураман. Ҳар гал борганимда ҳовучимни тўлдириб ҳар хил шоколадлар берадилар. Яқинда мактабдан қайтсам, ҳовлидаги сурида аяжоним негадир хафа бўлиб утирибдилар. Ҳар галги одатимга қўра тезда бориб: «Нега хафасиз, аяжон», — деб сурадим. Улар бўлса «нега хафа бўлмай, Орзу холамининг оёгини кесиб ташлашармиш», — дедилар. Ростини айтсам, елкаларим жимирлаб кетди. Яна шоша-пиша

Салдан кейин аям уйдан чиқиб: «Мен касалхонага, Орзу холамининг олдига боришман, тезда келаман», — дедилар. «Мен ҳам бора қолай, аяжон», — дедим мулоимлик билан. Аям ҳа, майли дегандай қарадилар. Тезда йўлга тушди. Биз касалхонага кириб келганда, Орзу холамининг оёқларини аллақачон кесиб ташлашган экан, бошларида жуда кўп дўхтирлар уйма-шиб турарди. Орзу холам бизни куриб, жўймадилар. Худди шу пайт уларнинг турмуш ўртоқлари Суннат почча ҳам келиб қолдилар. Улар гаплашиб олдиҳин деб аям билан чиқиб турдик. Анчадан сўнг Суннат почча эшикни зарб билан ёпиб чиқдилару хайрни ҳам насия қилиб жунавордилар. Биз аям билан кирганимизда Орзу холам жуда ёмон аҳволда эдилар. Аям тезда дўхтирларни қақириб келдилар. Салдан кейин ўзларига келган Орзу холам негадир хунграб-хунграб йиғладилар. Кейин билсак, Суннат почча холамга «оёқсиз хотин билан яшашга эл-юрт олдига уяламан», — деган эканлар. Сиз нима деб уйлайсиз, оёғи кесилган хотин билан яшаш уятми ёки бир беморнинг кўнглини ноҳақ жароҳатлашми?

**ҚАМАРИДДИН,
Фарғона вилояти,
Фурқат тумани**

ХАДИЧА БИБИ ЭНДИ КАЙВОНИЛИК КИЛМАЙДИ

Хадича биби қишлоғимизнинг кайвониси. Уларсиз бирор туй

ёки маърака утмайди. Шунинг учун ҳам уларни ҳамма ҳурмат қилади. Хадича бибининг елғиз битта Султон деган уғиллари бор. У ҳам шаҳарда яшайди. Айтишларича, қайсибир бир заводнинг директори эмиш. Уша ерда ўқиб, уйланиб, қолиб кетган. Мен Султон амакини анча йиллар олдин оқ волгада бола-чақаси билан келиб бутун қишлоқни ўзининг савлатига қаратиб кетганини биламан.

Бибимнинг айтишларича Султон амакининг дадалари сувага чуқиб улган эканлар. Ушанда Султон амаки 5 ёшларда бўлган эканлар. Хадича биби далада ишлаб, елғиз уғлини катта қилиб, ҳатто ўқитган ҳам.

Бир кун Хадича биби бибижонимнинг олдларига чиқиб, уғилларини жуда соғинганларини айтдилар. 3 йилдан буён қишлоққа келмаётган эканлар. Султон амаки охириги марта келганлариди «Мен сизнинг кайвонилик қилишингиздан номус қиламан, бу менинг обрўимга тўғри келмайди», — дедилар. Хадича хола эса: «Болам бу — қадимий урф-одатимизку, қолаверса мен урилиқ қилмаёйман, фақат эл-юртни бир кўпига ярасам дейман, уйда ҳам ўтириб зериқаман», — дедилар. Шу сўхбатдан кейин уғиллари қишлоққа келмай кетганимиш. Ҳозир қишлоғимизда бошқа бир аёл кайвонилик қилади. Хадича биби бўлса узидан хафа бўлиб кетган уғлини ҳар кун кўтиб кўни утади.

Хадича бибини яхши қўрганам сари Султон амакини ёмон қўраман. Мабодо сиз бирор жойда Султон амакини учратсангиз қишлоқда уни онаси соғиниб кутаётганини айтиб қўйинг.

**ЗАМИРА,
Бухоро вилояти, Олот тумани**

ЙЎҚОЛГАН МЕҲР

Карима кенноий бизнинг қўшнимиз. Уларнинг мен тенги Сардор деган уғиллари бор. Сардор билан жуда яхши дўстман. Карима кенноийни ҳам ўз ойлмлардай яхши қўраман. Яқинда бўлиб ўтган бир воқеа тўғрисида уларга бўлган ҳўрматим йўқолди.

Катта акамни уйлантирдик. Уйимизда катта тўй бўлди. Шаҳар чеккасига узатилиб кетган опам ҳам келишган эди. Улар жуда ҳам чакқон. Қўзон-товоқ дейсизми, суғуриш-сидириш дейсизми, ҳаммасини эплайдилар. Уша кўни опам бармоқлариди узуқларини рўмолчага тугиб, шкафнинг ичига қўйган эдилар. Тўй тарқатгач, ҳамма ишларни саранжомлаб бўлган опам, кетиш тарафдўлига тушдилар. Шкафни очиб, узуқларини олмоқчи бўлдилар, аммо у ерда узуқлар йўқ эди. Опам роса хафа бўлдилар. Ойим бўлса: «Кўй, қизим келган бало ўпанга урсин» — деб уларни тинчитган бўлдилар. Опам кўндилар, аммо ичларида барибир тилла узуқларига ачинаётганларини билиб турдим.

Орадан уч-тўрт кун ўтгач, Сардорни олиб қўшни маҳалла болалари билан тул тегишга бормоқчи бўлдим. Сардорларникига кирсам, китоб ўқиб ўтирган экан. Футболга бормайсанми дейишим билан қўлидаги китобни ташлашга-да, югуриб кийинишга тушди. Мен ҳам унга ёрдамлашмоқчи бўлдим. Сардор бир бурчақдан пайтоғини, яна бир бурчақдан қўлагини топиш билан овора. Мен эса шкафнинг остида ётган кроссовкасини топлдим. Тоғлиму, қўлим токка теккандек вижирлаб кетди. Унинг ичиди опамнинг таниш рўмолчаси тўтилган ҳолда ётарди. Сардорни қақирдим, у югуриб келди. Бу

нима, дедим рўмолчани курсатиб, у ҳам ҳайрон бўлиб, ойимни нарсаларидир-деди. Мен кулларим қақтираб рўмолчани очдим. Опамнинг узуқлари ярақлаб кетди. Сардорни ҳам, футболни ҳам унутдим-да уйга отилдим. Уйга киришим билан дарвозадан чиқаётган Карима келиноиймага дуч келдим. Уларнинг қўзи қўлидаги рўмолчага тушди-ю, ранги қўв учиб кетди. Бора солиб ойимдан суяончи олдим. Ойим узуқларни топиб олганим тафсилотларини эшитиб, негадир хурсанд бўлиш ўрнига маънос бўлиб қолдилар. Гўёки узуқларни топибганидан хафа одамдек эдилар. Нуқул: «Йў-е, яхши қўрган, ишонган қўшним Каримахон-а...» дедилар ҳолос.

Ушандан сўнг Карима келиноий бизникига мултоқо чиқмай қолдилар. Мен ҳам уларникига чиқмайман. Сардор билан кучада, мактабда гаплашамиз. Баъзан уйлайман, узуқлар-ку топилиди, аммо менинг Карима келиноиймага бўлган меҳрим топилабмикин? Сиз айтдинг-чи, йўқолган меҳр қайта топиладими?

**ЗАФАРЖОН,
Тошкент шаҳри,
Шайхонтоҳур тумани**

БЕНЗИН ТУГАГАНМИ ЁКИ ОДАМИЙЛИК?

Мен ўзининг синфда ўқийман. Қишлоғимиз тоғнинг этагидида жойлашган бўлиб, мактабга боришда айланисча қишда жуда қийналамиз. Ана шундай пайтлари машинаси борага жуда маза-да. Қўшнимиз Аҳмад ака магазинда ишлайдилар. Бир эмас, иккита машиналари бор. Болалари ҳам мактабга машинада қатнайди.

Бир кечаси кичкина синглим қаттиқ оғриб қолди. Ҳаммамиз турт томонга югуриб, туман марказидаги касалхонага олиб бориш учун машина изладик. Худди шу пайт қўшнимиз Аҳмад ака ишдан қайтди. Дадам уларнинг олдига чиқиб аҳволни тушинтирдилар. Улар бўлса, бензин тугаб қолган, олиб бормолайман дедилар. Қаттиқ оғриқдан инграётган синглимни бошида утириб тоғ оттирдик. Саҳарда дадам қўшни қишлоқдан машина топиб келдилар. Эрталаб Аҳмад ака «Бензини тугаб қолган» машинада яна ишларига жўнаб кетди.

Биз синглимизни касалхонага олиб бор-

ганимизда дўхтирлар: «Бир соат кечикканларингизда қизларингиздан ажралиб қоларкансизлар», — деди. Уша кўни операция қилиб синглимнинг қўричагини олиб ташлашди.

Мен уша кўндан бошлаб Аҳмад акани жуда ёмон қўраман. Улардан сўрагим келди: Уша тўғида бензин эмас, сиздаги одаимийлик тугаган эмасмики, Аҳмад ака? Сиз қандай уйлайсиз?

**МУҲИДДИН,
Қашқадарё вилояти,
Қамаши тумани**

Оила ва жамият

Муассисларимиз:
Ўзбекистон Республикаси
Хотин-қизлар қўмитаси,
Болалар жамғармаси ва
«Соғлом авлод учун» Халқаро
хайрия жамғармаси

Шioriимиз:
Оила - жамият фахри

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Телефонлар:
Бош муҳаррир - 133-28-20
Котибият - 34-86-91
Эълонлар бўлими - 136-56-52

МАНЗИЛИМИЗ
Тошкент - 700000,
Амир Темур кўчаси,
1-тор кўча, 2-уй.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Манзил Тошкент, Буюк Тўрон кўчаси, 41-уй.
Босишга топшириш вақти - 20.00
Босишга топширилди - 19.30

Ҳомий «Матбуот тарқатувчи» акциядорлик жамияти

Обуна индекси - яқка обуначилар учун 176
ташкилотлар учун 177
Рўйхатга олиш № 33
Буюртма Г-031
29711 нусхалда чоп этилди.
Формати А-3, ҳажми 2 босма табок.
Чоршанба кўнлари чиқади.
Баҳоси эркин нархда.
Навбатчи Раҳмон ҚОДИР